

Samfunn for alle

Nr 4 | 2025

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

TV-aksjonen 2025

Side 7

Lovforslag om CRPD

Side 12

Ingen svar om ASK

Side 16

Bilder fra sommerleir

Side 24-30

TV-aksjonen – Sammen åpner vi dører

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Det er 23 år siden sist. Nå er det endelig vår tur igjen. Det vil si det er Atlas alliansen som er blitt tildelt årets TV-aksjon, men NFU er en av 8 organisasjoner som danner alliansen. Årets TV-aksjon heter – Sammen åpner vi dører. De innsamlede midlene skal bidra til å åpne dører for funksjonshemmede som lever i krig og fattigdom

Innsamlingen gir oss mulighet, i fem år fremover, å bidra mer enn vi gjør i dag i land hvor funksjonshemmede lever i krig og fattigdom. Med de innsamlede midlene skal vi gi nødhjelp, utdanning og muligheten til et bedre liv.

NFU skal bruke pengene som samles inn i Uganda, Etiopia, Nepal og Ukraina. NFU har allerede startet arbeidet i Uganda, Etiopia og Nepal. Fra nyttår starter vi opp i Ukraina. Våre partnere er alltid organisasjoner av og for mennesker med utviklingshemning, slik NFU er. Vi vil støtte organisasjonsdrift, opplæring i rettigheter, likepersonsarbeid og politisk påvirkningsarbeid. Vi vet hvor virkningsfullt det er når foreldre kommer sammen og deler erfaringer og kompetanse. I tillegg skal vi sørge for at flere mennesker med utviklingshemning får tilgang til utdanning, arbeid og helsetjenester.

I Ukraina er situasjonen annerledes. Organisasjonen som vi skal samarbeide med der ønsker å få på plass flere personlige assistenter slik at mennesker med utviklingshemning kan flytte fra institusjoner og leve mer selvstendig som en del av samfunnet. I Ukraina har de fortsatt store institusjoner som dessverre er blitt større og enda mer trangbodde etter at Russland startet krigen. Det er også ønskelig å støtte familier økonomisk. Mange har mistet inntektskildene sine og nøden er stor.

Vi håper at så mange som mulig vil støtte opp om TV-aksjonen i våre fylkes- og lokallag. Enten ved å hjelpe til med å spre informasjon om TV-aksjonen, gå som bøssebærer eller ha aktiviteter som bidrar til innsamlingen.

Dette er en fantastisk mulighet til å bidra overfor mennesker med utviklingshemning i andre land som ikke har tilbud om skolegang, bor i store institusjoner, har manglende helsehjelp og ikke minst blir gjemt bort og aldri får delta i samfunnet.

La oss åpne dører sammen.

Samfunn for alle

**Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede**

Fem utgivelser per år

Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:

Tom Tvedt
tom.tvedt@nfunorge.org

Redaktør:

Niclas Tokerud
niclas@nfunorge.org

Korrektur:

Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:

Samfunn for Alle
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50

E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonseakvisør:

Salgs Forum AS
Tlf: 915 90 578
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Fanny Huseby,
TV-aksjonen

Design og layout: ogLilleby.no
Trykk: Ålgård Offset AS

Utgivelse 5, 2025 kommer uke 50

Frist for saker: 5. november

Annonsefrist: 5. november

Innhold

2 Fra generalsekretæren

4 Leder: Tom Tvedt

7 TV-aksjonen

12 CRPD: Kake og menneskerettigheter for alle

16 Venter på svar om symbolspråk

21 Livsvernprisen 2025

24 Sommerleirene

32 NFU på Arendalsuka

34 Vi må lære av historien

36 Konferanse: Det gode liv

38 Ny sesong av A-laget

40 Valgdebatter i lokallagene

42 SAFO: Så var valget over - hva nå?

44 Landsturneringen

46 CRPD inn i menneskerettighetsloven nå?

48 Butikken

Kjære medlemmer!

Tom Tvedt
Forbundsleder

”

Vårt fellesskap, vår stemme og vår utholdenhet kan være det som tipper vekten

Først vil jeg få takke dere alle for den fantastiske innsatsen dere har gjort i valgkampen. Over hele landet har dere stått på med energi, engasjement og mot. Sammen har vi løftet våre saker, satt rettigheter på dagsorden og vist hvilken styrke som ligger i fellesskapet vårt. Den innsatsen dere har lagt ned, har gjort en forskjell.

Nå står vi ved et historisk veiskille. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er igjen lagt frem for Stortinget. For tredje gang skal våre folkevalgte ta stilling til om Norge skal gi konvensjonen den tyngden den fortjener – som en del av menneskerettighetsloven.

Vi vet at det har vært motstand tidligere, og at både Høyre og Fremskrittspartiet har stemt imot. Men vi vet også at holdninger kan endre seg, og at presset fra organisasjoner, enkeltpersoner og samfunnsdebatten stadig blir sterkere. Vårt press mot Senterpartiet, som nå har snudd, viser at det er mulig å få partiene til å endre mening.

Flere og flere forstår at CRPD handler om noe helt grunnleggende, retten til likestilling, frihet og deltakelse på lik linje med alle andre i samfunnet vårt.

Prosessen videre er tydelig – saken skal nå til komitébehandling før den kommer opp i Stortinget til endelig votering. Denne gangen har vi muligheten til å få et ja. Men det betyr ikke at vi er enig i alt som proposisjonen omhandler. Vi har en viktig høst foran oss hvor vi skal jobbe for at det endelige resultatet blir slik vi ønsker.

Vi skal fortsette å være tydelige, men vi skal også være håpefulle. Historien viser at rettigheter sjelden kommer uten kamp, men at de til slutt blir vunnet. Vårt fellesskap, vår stemme og vår utholdenhet kan være det som tipper vekten denne gangen.

Nå er det det nyvalgte storting som skal avgjøre saken. Så la oss stå samlet. La oss bruke den kraften vi har vist i valgkampen, og fortsette å løfte CRPD frem til det blir en realitet. Vi tror på endring – og vi tror at denne gangen kan det lykkes.

Skap sommerminner for livet!

Solgården i Spania

Ferie for alle

2026 i salg nå!

Inkludert:

- Bagasjeservice
- Eget charterfly
- Transfer
- Norsktalende personale
- Helsepersonell
- Aktiviteter og underholdning for hele familien

Barnerabatt

Ledsagerstøtte – les mer på solgarden.no

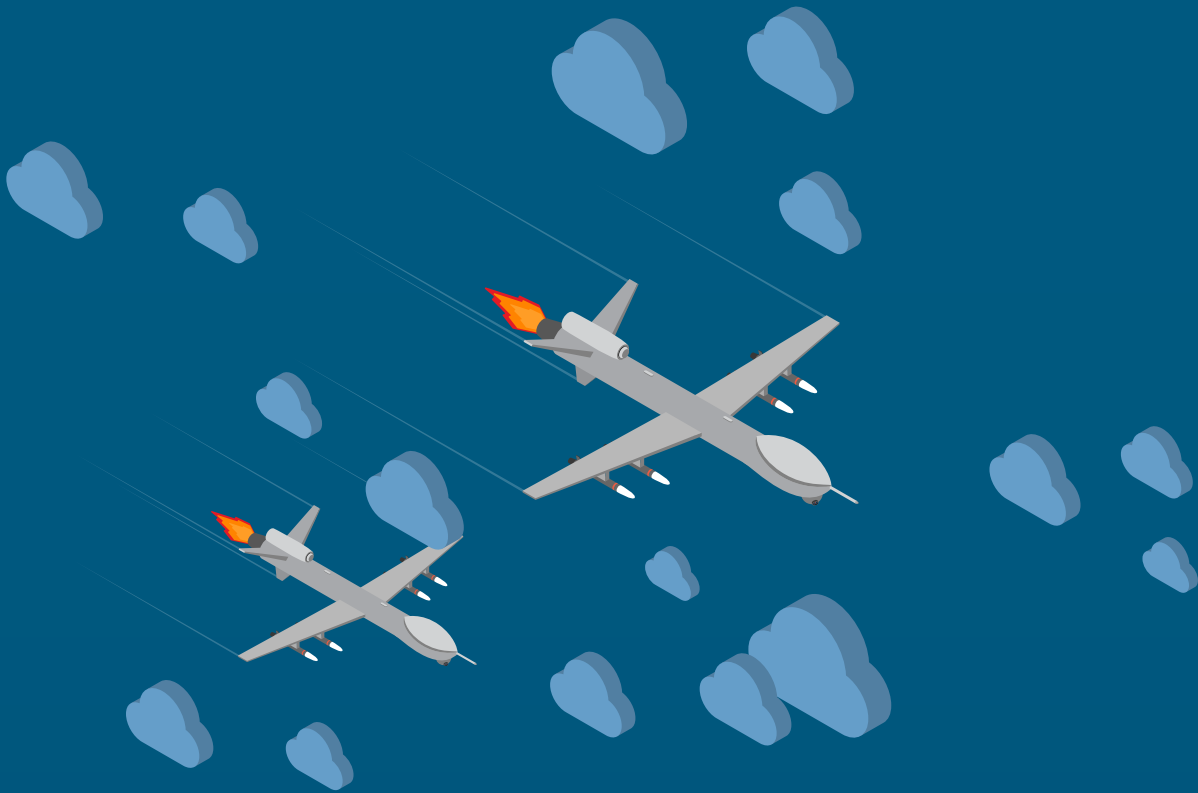
Vi har:

- Flere basseng
- Plaskebasseng
- Minigolf
- Tennisbane
- Turterreng
- Treningsrom
- Tilrettelagt for rullestoler

Vi praktiserer ikke enkeltromstillegg

Følg oss på

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no
E-post: booking@solgarden.no • Tlf 24 14 66 60

Tenk deg at du er hjemme når flyalarmen plutselig går.
Lyden er høy og skarp, den skjærer i hodet og gjør
deg svimmel. Rundt deg ser du andre som løper mot
bomberommet. De vil at du skal bli med. Du vil bare gjemme
deg på et trygt sted - men klarer ikke bevege deg.
Du blir stående livredd igjen alene.

En hverdag i krig

– sett med øynene til mennesker med utviklingshemning

TEKST: Helene T. Strøm-Rasmussen

FOTO: NGO-koalisjonen

Slik oppleves krigen for mange mennesker med utviklingshemning i Ukraina. I Ukraina bor det 2,7 millioner mennesker med nedsatt funksjonsevne. 260 000 av dem har en utviklingshemning.

Gjennom årets TV-aksjon skal Atlas-alliansen, der NFU er med, bidra til å gi noen av disse menneskene et bedre liv.

Stadig vanskeligere

Allerede før Russland invaderte Ukraina i 2022 var situasjonen vanskelig for mennesker med utviklingshemning. Krigen har gjort alt verre. Hvis personer med utviklingshemning ikke har familie som kan støtte og ta vare på dem er det en stor sjanse for at de må bo på institusjon. Mange kommer inn i systemet allerede som barn. Har man havnet på institusjon er det veldig vanskelig å komme seg ut igjen.

Ifølge en rapport fra Inclusion Europe som kom ut i februar i år, er forholdene på institusjonene ofte svært dårlige. De som bor der blir isolert fra lokalsamfunnet, og det er som regel for få ansatte.

Ukraina er blant landene i verden med flest barn på institusjon. I 2020 bodde rundt 100 000 barn og unge på institusjon. Ukrainske myndigheter har sagt at de skal endre systemet, men foreløpig har lite skjedd.

Organisasjonene som representerer personer med

utviklingshemning, sliter med farlige forhold på grunn av krigen. Mange av møteplassene som ble brukt før krigen er ødelagte eller gjort om til tilfluktsrom. I tillegg får ikke organisasjonene nok økonomisk støtte.

Personlige assistenter - en døråpner

NFU skal samarbeide med NGO-koalisjonen (NGO-K), som er den største ukrainske interesseorganisasjonen for personer med utviklingshemning og representerer rundt 14 000 familier.

For å endre situasjonen slik at færre må bo på institusjon, ønsker NGO-K å satse på personlig assistanse og politisk påvirkningsarbeid. Målet er at flere mennesker med utviklingshemning kan bo i egne leiligheter og få den støtten de trenger. Gjennom midler fra TV-aksjonen skal NFU bidra til opplæring og koordinering av personlige assistenter for om lag 350 personer.

EU4Youth er et EU-støttet prosjekt. Prosjektet har allerede gitt noen familier denne muligheten. Dette betyr mye for familiene. To av dem er Dmytro og Yuliia.

Dørene åpner seg for Dmytro

Dmytro Yevtukhov, snart 22 år, bor i byen Sumy sammen med moren Iryna. Hun er utdannet lærer, men jobber nå som vaktmester for å kombinere inntekt med omsorgen for sønnen. →

- VI ER SÅ FORNØYDE, sier
Dmytro og moren hans Iryna.

– Jeg gikk på jobb sammen med ham, for han må passeres på hele tiden. Det var utmattende. Han snakker ikke, kan ikke ta vare på seg selv og trenger kontinuerlig oppfølging, forteller Iryna.

En dag fikk hun vite om muligheten til å få en personlig assistent. Julija, som nå følger opp Dmytro, har blitt en uvurderlig støtte. Iryna forteller entusiastisk om hvordan assistenten samarbeider med sønnen:

– Hun klarer det utrolig bra og de har funnet tonen. Julija er sammen med oss hver dag. De går tur i parker, kjører trikk rundt i byen, drar på utflukter og tilbringer timer ute. Gleden jeg føler over dette kan ikke beskrives med ord. Hun skal være hos oss i et år, og jeg savner henne allerede bare ved tanken på at tiden en dag tar slutt.

Nå kan moren jobbe igjen, handle mat, gå til legen. – Så mange dører har åpnet seg for oss. Ordene strekker ikke til for å beskrive hvor viktig dette er, sier Iryna.

Yuliia er i trygge hender

I Kyiv bor Nataliia Didenko med datteren Yuliia på 38 år. Yuliia har en utviklingshemning, og i tillegg har hun fått to slag som har gjort henne lam på høyre side. Hun orienterer seg verken i tid eller rom, og er helt avhengig av kontinuerlig pleie. Noen ganger er Yuliia apatisk,

YULIIA KOMMER SEG OFTERE UT etter
at hun fikk en personlig assistent.

vil ikke stå opp, vil ikke gå – hun mangler rett og slett motivasjon.

– En mor kan ikke klare alt. Vi har våre egne bekymringer, vi blir slitne og utbrente. Personlige assistenter er profesjonelle, de holder roen og gir energi der vi selv ikke strekker til, forteller Nataliia.

Hun beskriver hvordan datteren blomstrer med assistentens hjelp: – Når hun får kontakt med andre mennesker blir hun aktiv, smilende og fornøyd. Det gir meg trygghet å vite at hun er i gode hender.

Økonomisk støtte til familier

Mange menn har enten blitt drept i krigen eller er fremdeles i militæret. Familiene står igjen uten forsørgere. Mange alenemødre har mistet inntekten fordi de må være hjemme med et barn eller en slektning med utviklingshemning. Den lave hjelpestøtten de mottar er langt fra nok.

Kontantstøtte har fått økende oppmerksomhet de siste årene, og flere studier har funnet at støtten fungerer godt i en rekke land.

Gjennom TV-aksjonen ønsker NFU derfor også å bidra med økonomisk støtte til 1500 utvalgte familier – slik at de får mulighet til å leve et mer verdig og trygt liv, selv i krigstid. ■

Søndag 19. oktober!

Arets TV-aksjon nærmer seg, og vi i NFU ønsker å være en synlig og engasjert medspiller – både for å støtte en viktig sak, og for å synliggjøre lokallagenes engasjement og våre medlemmer i lokalsamfunnet.

TV-aksjonen skal sørge for at 200 000 mennesker med funksjonsnedsettelse og familiene deres i Palestina, Ukraina, Etiopia, Nepal, Tanzania, Uganda og Zambia får et bedre liv. Vi vet at lokalt initiativ og menneskemøter er noe av det sterkeste vi har, og derfor har vi laget noen konkrete tips og forslag til hva lokallagene kan gjøre for å bidra, og hvordan dere som medlemmer kan engasjere dere for TV-aksjonen.

Bli en del av den lokale TV-aksjonskomiteen

– Ta kontakt med kommunen og spør om en representant fra NFUs lokallag eller Rådet for personer med funksjonsnedsettelse kan bli med i den lokale TV-aksjonskomiteen. Kontakt din fylkesaksjonsleder for NRK TV-aksjonen ved spørsmål om hvem i kommunen som har informasjon om den lokale aksjonskomiteen.

Kommunekomiteene er selve ryggraden i TV-aksjonen. De består av representanter fra kommunen, næringsliv, frivilligheten og andre lokale krefter som sammen mobiliserer lokalsamfunnet – de vet hva som virker lokalt.

Bli bøssebærer - oppfordre andre til det samme

– Del informasjon om muligheten for å gå med bøsse for TV-aksjonen med andre medlemmer, venner, familie og samarbeidspartnere. Oppfordre brukere med følge og ansatte i relevante tjenester til å melde seg.

Når vi banker på 2,5 millioner dører i hele Norge, legger vi til rette for at alle skal få muligheten til å delta i TV-aksjonen. Det er viktig for å spre kunnskap og engasjere bredt. Påmelding for bøssebærere foregår via www.tvaksjonen.no

Involver arbeids- og inkluderingsbedrifter

– Gi informasjon om årets aksjon til lokale arbeids- og inkluderingsbedrifter, og oppfordre dem til å arrangere noe som kan gi inntekter – for eksempel en salgsbod, vaffel-lunsj, åpen dag – eller oppfordre ansatte til å være bøssebærere.

Hvert år engasjerer flere tusen bedrifter seg i TV-aksjonen. Det finnes utallige måter å engasjere seg på, enten gjennom donasjon, deltakelse på ringedugnad eller aktiviteter på arbeidsplassen. Se www.tvaksjonen.no/ engasjer-deg/bedrift/

Arranger noe sosialt i lokallaget

– Planlegg et lite arrangement i laget i tilknytning til TV-aksjonen, f.eks. en samling med «mat og prat» etter bøssebæringen.

– Send ut et skriv til medlemmer med informasjon om TV-aksjonen og oppfordre dem til å informere videre og til å engasjere familie og venner.

Opprett en lokal Spleis

– Start en digital innsamling via www.spleis.no/tv-aksjonen – her finner du informasjon om hvordan du går frem for å opprette en digital innsamling på vegne av TV-aksjonen.

TV-aksjonen er en gyllen mulighet til å vise kraften i vårt fellesskap, det handler om å løfte sammen – og det kan vi i NFU!

Informert tjenester som jobber med mennesker med funksjonsnedsettelse

– Send brev til lokale avdelinger eller boliger og oppfordre dem til å melde på brukere (med følge) som bøssebærere.

Kontakt lokal presse

– Fortell lokalavisa om hva NFU lokalt gjør for å støtte TV-aksjonen – for eksempel deltakelse i komiteen, rekruttering av bøssebærere, arrangement, osv.

– Be om å få en liten artikkel om TV-aksjonen i forkant av aksjonsdagen.

Del personlige historier og leserinnlegg

– Har dere noen som kan skrive et kort leserinnlegg? Det kan være en som selv har en funksjonsnedsettelse og vil si noe om hvorfor de ønsker å bidra – og hvorfor årets formål treffer.

Ta gjerne kontakt med fylkesaksjonsleder for NRK TV-aksjonen dersom dere ønsker hjelp til formulering av brev til skoler, leserinnlegg eller annet:

www.tvaksjonen.no/kontakt/ditt-fylke/

Med håp om et varmt og engasjerende NFU-år i TV-aksjonen!

Bli bøssebærer!

To timer som redder liv

Hjertet i TV-aksjonen er bøssebærerne – tusenvis av frivillige som banker på 2,5 millioner dører i løpet av to timer en søndag i oktober. Det er dugnaden som gjør verdens største innsamlingsaksjon mulig.

TEKST: Atlas-alliansen

FOTO: TV-aksjonen

Bøssebærerne er de viktigste ambassadørene vi har. De bidrar ikke bare til å samle inn penger, men til å spre kunnskap, engasjement og fellesskap i hele landet, sier Nina Larsen, leder for TV-aksjonen.

Når du melder deg som bøssebærer, blir du en del av en av Norges største og varmeste dugnader. Hvert år stiller titusenvise av frivillige opp for å støtte en god sak. Det unike møtet på trappa, i oppgangen eller i hagen er selve hjertet i TV-aksjonen – og i år betyr det enda mer.

Pengene fra årets aksjon går til Atlas-alliansen, som skal gi over 200 000 mennesker med funksjonsnedsettelse og deres familier i krigs- og fattigdomsrammede land mulighet til behandling, støtte og et bedre liv.

– Som stolt medlem av Atlas-alliansen er NFU selvsagt med på denne dugnaden. Vi håper alle som kan vil stille opp – både for fellesskapet og for de som trenger det mest, sier Helene T. Strøm-Rasmussen, seniorrådgiver i NFU.

Fellesskap i praksis

For mange er møtet med en bøssebærer en påminnelse om fellesskapet vi alle er en del av. For noen kan det til og med være årets eneste besøk, forteller TV-aksjonslederen.

– Derfor handler dugnaden om mer enn penger, den handler om å se hverandre.

TV-aksjonen omtales som «verdens største dugnad». Over hele landet står skoler, organisasjoner, næringsliv og enkeltpersoner på. Likevel er det bøssebærerne som er selve hjertet i aksjonen.

– Når vi banker på døra til 2,5 millioner husstander, legger vi til rette for at alle kan delta. Det er en invitasjon til å være med på noe større enn seg selv. Selv en liten innsats gjør en stor forskjell når så mange deltar. Det er summen av alle som går som gjør at vi lykkes. Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre litt – og til sammen blir det noe helt unikt, sier Larsen.

”

*Ingen kan gjøre alt, men alle
kan gjøre litt - og til sammen
blir det noe helt unikt!*

Vil du bli bøssebærer?

- Dato: Søndag 19. oktober
- Tid: Ca. 2 timer
- Påmelding: www.tvaksjonen.no

Spørsmål?

Kontakt din fylkesaksjonsleder, se oversikt på nettsiden.

Alle som kjemper for at rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne skal lovfestes, har kommet et steg nærmere. Men fortsatt gjenstår det en kamp, den kan imidlertid bli lettere nå som det ble rødgrønt stortingsflertall.

Kake og menneskerettigheter for alle

TEKST: Alexander Berg jr.

FOTO: Pia Ribsskog

Stemningen var god på Youngs – storstuen på byens mest sentrale hjørne som utestedet liker å kalle seg – denne fredags formiddagen, og enda bedre ble den da justisminister Astri Aas-Hansen steg opp på podiet. Hun kom direkte fra statsråd og kunne fortelle at lovproposisjonen om inkorporering av CRPD i norsk menneskerettighetslov var gått igjennom.

– I dag markerer vi en merkedag. Nå kan CRPD tas inn i menneskerettsloven. Det er helt grunnleggende at folk i Norge opplever like rettigheter og muligheter, og at vi sikrer mennesker med funksjonsnedsettelse, sa hun til applaus fra salen og fortsatte:

– Stortinget må sørge for at det blir flertall for loven når den kommer til behandling. Og dersom jeg fortsetter som minister, skal jeg jaggu få det til!

Og slik valgresultatet ble, ser det ut til at proposisjonen vil gå gjennom i Stortinget uavhengig av hvem som blir justisminister.

En lang vei

Arbeidet frem til denne fredagen i slutten av august har vært lang og krevende.

– Vi begynte så smått den gang konvensjonen ble vedtatt i FN i 2006, deretter er arbeidet blitt mer og mer intensivt, og i 2013 ble konvensjonen ratifisert av Norge. Etter det har vi jobbet målrettet i 12 år, og arbeidet har vært samlendende for organisasjonene, alle har vært med, sier generalsekretær i NFU, Hedvig Ekberg.

– Sammen med Berit Vegheim fra Stopp diskrimineringen har NFU dratt i gang lasset. Vegheim har hatt argumentene og vært faglig sterk og prinsipiell, hun kjemper virkelig for medlemmene våre, utdyper Ekberg, og legger til at tidligere forbundsleder i NFU, Jens Petter Gitlesen fikk UiOs menneskerettighetspris i 2021 for arbeidet.

Men det har vært tider da hun og hennes kolleger tvilte på om de ville få det til, blant annet da Senterpartiet, tross Hurdalsplattformens entydige bifall, stilte seg negative til å inkorporere CRPD i den norske menneskerettighetsloven.

– Det har imidlertid skjedd mye det siste halve året etter at Sp gikk ut av regjeringen, forteller Ekberg.

Tårer og kraftsalver

Derfor var det en betydelig lettelse å spore fra scenen på Youngs denne fredagsettermiddagen.

– Nå er jeg skikkelig rørt, og dette har vært en personlig seier. Gratulerer med dagen, dette er kjempestort. Ordene tilhørte Synne Lerhol, førstekandidat på Oslo Senterpartis liste til årets stortingsvalg og selv funksjonshemmet.

En annen som tok til tårene var MDGs Anna Fryxelius, også hun funksjonshemmet. Hun oppfordret alle til å stemme rødgrønt for å sikre flertall på Stortinget, blant annet fordi det fortsatt er en vei å gå.

– Selv om vi feirer i dag, er ikke kampen over, formante hun fra scenen. →

KOMMUNALMINISTER Kjersti Stenseng, justisminister Astrid Aas Hansen, samt Tove Linnea Brandvik, Tom Tvedt og Rune Jensen fra SAFO, feiret lovforslaget med kake på Youngs i Oslo.

Fakta

Lovproposisjonen om inkorporering av CRPD i menneskerettighetsloven ble godkjent i statsråd 29. august 2025, og skal nå behandles i Stortinget.

Proposisjonen inneholder forslag om at FN-konvensjonen av 13. desember 2006 om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) inkorporeres i menneskerettsloven. Forslaget bygger på utredningen Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter – Inkorporering av CRPD i menneskerettsloven (2024), utarbeidet av et juridisk ekspertutvalg bestående av høyesteretts-

dommer Hilde Indreberg (leder), professor i rettsvitenskap Kjetil Mujezinovic Larsen og tidligere regjeringsadvokat Sven Ole Fagernæs.

Inkorporering i menneskerettsloven innebærer at konvensjonen gjelder som norsk lov og vil gå foran annen lovgivning ved eventuell motstrid. Videre foreslås enkelte endringer i passloven og ID-kortloven for å sikre bedre samsvar mellom CRPD artikkel 18 om statsborgerskap og bevegelsesfrihet og norsk rett.

Kilde: Regjeringen

Stortinget må sørge for at det blir flertall for loven når den kommer til behandling.

Astri Aas-Hansen, justisminister

En som mente å kunne garantere flertall i stortingsbehandlingen, var Øyvind Håbrekke, bystyrerepresentant for KrF i Oslo.

– Jeg er ganske trygg på at ballen endelig kommer i mål.

Jaime Manuel Fuentes fra Rødt mente det var på sin plass å ta frem den litt kraftigere ordbruken for å markere viktigheten av denne dagen. – Det var faen meg på tide!

Det var nok også slik de fremmøtte følte det, at nå hadde de ventet lenge nok. Men de var også tydelige på at kampen ikke var over.

– Dette er en etappeseier, sa Tove Linnea Brandvik fra Norges Handikapforbund. Hun oppfordret forsamlingen til å stå løpet ut. – Og nå skal vi her i dag samle energi til å ta den siste kampen.

Det er en kamp som ifølge Hedvig Ekberg vil gå langs parallelle spor. Det handler blant annet om å øke kunnskapsnivået til både etablerte og nye stortingsrepresentanter.

– I det hele tatt å få politikerne interessert. Det har vært mye misforståelser, og politikerne har vært redde for at inkorporering innebar mye ekstra rettigheter. Men det er ikke snakk om noe ekstra, men bare det alle andre har.

Og selv om CRPD med stor sannsynlighet blir tatt inn i menneskerettighetsloven, slutter ikke kampen om lovene der.

– Får vi det gjennom på Stortinget, må vi fortsette å jobbe. Passloven er en av lovene som ikke er i tråd med CRPD, samt vergemålsloven og abortloven. Alle med funksjonsnedsettelse skal selvfølgelig ha de samme rettighetene som andre, slår Ekberg fast.

Venter med jubelen

For Berit Vegheim, som har jobbet hardt for dette sammen med Hedvig Ekberg, var det naturligvis også en gledens dag, men hun vil ikke juble helt ennå.

– Dette skal stemmes over i neste Storting, og med det rødgrønne flertallet som ble nå, er det et flertall, om ingen av partiene plutselig skifter mening.

Hun synes imidlertid ikke det er grunn til å gi Arbeiderpartiet stor applaus, fordi de gjør ikke annet enn å oppfylle partiprogrammet sitt.

– Det vi var spente på var om Regjeringen ville foreslå å gjøre Norges tolkningserklæringer juridisk bindende ved å ta dem inn i menneskerettsloven. Men det gjorde de ikke, og det er vi kjempeglade for, fordi det i erklæringene ble gitt noen innskrenkninger av artikkel 12 og 14, som forbyr umyndiggjøring og tvang, forklarer hun.

Vegheim mener videre at proposisjonen kunne vært stemt gjennom i dagens Storting dersom Ap hadde brukt sin tyngde og fått Sp med mens de satt i regjering.

– Det gjorde de ikke, så jeg omfavner ingen her for jeg synes Ap svek oss fordi de ikke fikk proposisjonen gjennom i vårsesjonen. Da blir det delte følelser, utdyper hun.

Vegheim avslutter med å si at hun håper at funksjonshemmedes rettigheter ikke settes i spill igjen senere. ■

JUSTISMINISTER *Astrid Aas-Hansen kom rett fra statsråd til kakefest. Hun lovet å få CRPD vedtatt i Stortinget om hun fikk fornyet tillit som minister.*

Søk nå!

LIKEVERD - INKLUDERING - MANGFOLD - FELLESSKAP

Vi opplever en økning i søknadene til skolen, og det kan lønne seg å være tidlig ute med å søke. Du kan allerede nå søke om en plass for skoleåret 2026-2027. Vi begynner å ta inn elever den 15. november i år.

Du kan også søke om å få delta på et **forkurs** her hos oss for å sjekke om dette kan passe for deg. **Kurset avholdes 7. og 8. november, med et eget kurs for foresatte som går samtidig.**

Vi er en frilynt skole som har drevet med tilpasset opplæring siden 1976. Alle linjer er åpne for alle. Alle elever har sin egen veileder som sørger for god oppfølging gjennom skoleåret. Alle elever bor på enerom med eget bad og toalett. Vi holder til i landlige omgivelser på Selbustrand midt i Trøndelag. I skoleåret 2026-2027 tilbyr vi disse linjene:

- **ARBEIDSTRENING**
- **DIY - NATURLIG NOK**
- **FLEXI**
- **FOTBALL TILRETTELAGT**
- **FRILUFTSLIV**
- **HESTELIV**
- **MATLYST**
- **TEATER, MUSIKK OG DANS**
- **STIPENDIAT**

I skoleåret som starter nå i august har vi full skole, det er kun noen ledige plasser igjen på stipendiatlinja. Ta gjerne kontakt med oss hvis du er nysgjerrig på å vite mer om vårt tilbud og hvordan vår hverdag her på skolen arter seg. Vi tar også gjerne imot besøk. Søknadsskjema finnes her:

folkehogskole.no/skole/peder-morset

Peder Morset folkehøgskole
Fossan 23
7584 Selbustrand
Telefon: 73 81 20 00
Epost: pmf@pedermorset.no
pedermorset.no
folkehogskole.no/skole/peder-morset
facebook.com/pedermorset

Våren 2021 sendte Stortinget et anmodningsvedtak til regjeringen om at det skulle legges frem et forslag til hvordan symbolspråk kan innlemmes i språkloven. Drøyt fire år etter foreligger det fortsatt ikke noe forslag.

Venter på svar om symbolspråk

KAN TAPE LIVSKVALITET: Endringer på leverandørsiden kan føre til at Bjørg Grødahls sønn, Georg, kan risikere å miste kommunikasjonsoppsettet han har hatt siden han var fire år. Det vil ifølge moren til gi tap av livskvalitet. (Foto: Privat)

SPRÅKLIG HJELPEMIDDEL: ASK er et sett av hjelpemidler og kommunikasjonsformer for personer som helt eller delvis mangler tale.

AV: Alexander Berg jr.

FOTO: Privat

25 . mars 2021 fattet Stortinget følgende vedtak: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om symbolspråk, der det foreslås hvordan retten til symbol-språk kan innlemmes i språkloven.»

Foreløpig er det ingen i Regjeringen som har kommet tilbake med et forslag. Når Samfunn for alle ber om status for arbeidet med forslaget, skriver statssekretær Trude Storheim i Kultur- og likestillingsdepartementet følgende i en e-post: «Bestillinga frå Stortinget er til utgreiing hos oss. Sidan dette er eit oppmodingsvedtak, må me fyrst svara Stortinget. Me svarar ved å gi ei omtale av oppmodingsvedtaket i budsjettproposisjonen, så oppdatert status kjem fyrst i budsjettproposisjonen for 2026.»

– De svarer egentlig ingen ting. Det er bare en måte å omgå oss på, svarer Aina Ask, nestleder i NFU Vestland og styremedlem i ISAAC Norge.

ISAAC er en forkortelse for International

Society for Augmentative and Alternative Communication, og er en internasjonal medlemsorganisasjon som arbeider for å bedre kommunikasjonsmulighetene for barn og voksne med omfattende kommunikasjonsvansker.

– Vi tenker at de ikke vil gå inn i det i det hele tatt, og både vi i ISAAC Norge og flere lingvister mener at dette er den siste diskriminerte språkgruppen i Norge, legger hun til.

Purret departementet

7. januar i år sendte ISAAC Norge et brev til Kultur og likestillingsdepartementet hvor de krever at språklig ASK må anerkjennes som et nasjonalt minoritetsspråk i Norge, og at det må etableres som et eget språk-område i Språkrådets ansvarsområde.

Og ISAAC Norge avslutter brevet med følgende anmodning: «ISAAC Norge ber om tilbakemelding på kor langt dette arbeidet er kome, og kva som står att før eit slikt for-

slag vert fremja. Vi ynskjer og ein tidsplan.»

Ifølge Aina Ask har ingen ting av dette skjedd, og de har purret flere ganger uten at det tilsynelatende har en betydning.

– Svaret vi fikk fra departementet da vi hadde sendt dokumentet, var at de mente det var et grundig arbeide, og vi fikk veldig gode tilbakemeldinger. Men det har altså fortsatt ikke skjedd noe.

Mangler opplæring

Med en inkorporering i språkloven, mener Ask at situasjonen for brukerne vil endre seg fundamentalt. For slik det er nå har de ASK-språklige svært få rettigheter.

– I dag er det tilfeldighetene som råder. De har rett til å bruke ASK i barnehage og skole, og rett til opplæring, men rettighetene er likevel diffuse, forklarer Ask.

I barnehagelovens paragraf 39 står det blant annet følgende: «Barn som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende →

kommunikasjon, skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i barnehagen.»

Det samme står også i opplæringslovens paragraf 11-12. Og ifølge begge lovene har de som trenger det rett til opplæring i ASK. Problemet er bare at det finnes svært lite opplæringsressurser.

- Og hvordan skal de få den opplæringen når svært få har kompetansen?, spør Aina Ask retorisk.

Hun forteller at brukerne ikke får ekstra timer til opplæring, og at det er opp til foresatte og pedagoger hvordan opplæringen skal foregå.

- Det er ikke noe system i det hele tatt, bare tilfeldigheter. Og hvordan skal foreldrene få den opplæringen de trenger?

Anerkjennelse som eget språk

Det eneste løsningen på dette er ifølge Aina Ask altså at språklig ASK får status som eget språk og innlemmes i språkloven.

- Det hevdes at dette ikke er språk, men det er gammelt tankegods. Det må en ansvarlig til i Språkrådet for at det skal bli bevegelse i arbeidet med å anerkjenne det som eget språk, fremhever Ask.

En som anerkjenner språklig ASK som et eget språk, er språkeksperter Sylfest Lomheim, tidligere direktør i Språkrådet. På jobb i Frankrike skriver han i en sms: «Eg stiller opp for dette; ver du sikker». Og i en samtale noen dager senere utdyper han:

- Jeg kjente lite til ASK tidligere, men fikk kunnskap om det blant annet gjennom Statped, og det er helt sikkert at ASK må inn i språkloven.

Lomheim mener det ikke er snakk om ett språk, men om en språklig minoritet som består av ulike måter å kommunisere på.

- Vi snakker om flere typer av funksjonshemming språklig sett. Målet for alle er å gjøre seg forstått og sett, men måten det gjøres på er mangeartet. Man må derfor ikke gi seg før det er kommet inn i loven.

Et annet forhold som ifølge Aina Ask kan

bidra til språklig ASKs anerkjennelse, er den pågående prosessen med inkorporeringen av CRPD i den norske menneskerettighetsloven.

- Det kan bidra til større gjennomslag for å få språklig ASK anerkjent som eget språk.

Programvare kan forsvinne

I tillegg til at språklig ASK har svake rettigheter og anerkjennelse, kan enkelte applikasjoner som brukerne har knyttet seg til forsvinne, blant annet som følge av at en stor leverandør har kjøpt opp to mindre.

I et faktanotat om ASK, forfattet av Aina Ask og Alette Reinholdt i Jag Assistanse, står det blant annet: «Dette betyr at mange brukere vil miste tilgang til det verktøyet de bruker for å uttrykke seg - i praksis sitt morsmål. De blir tvunget over på nye løsninger og symbolsystemer som de ikke behersker, og som vil være svært krevende å bytte til. For mange innebærer dette tap av selvstendighet, uttrykksevne og trygghet. Det kan sammenlignes med å bli fratatt sitt morsmål.»

- Og det er ikke krav fra NAV at dette skal implementeres i et annet produkt, programvaren kan bare stoppes, legger Ask til.

På spørsmål om hva Kultur- og likestillingsdepartementet tenker om at brukere kan miste språkverktøyene sine, svarer kommunikasjonsrådgiver Ingvill Tandstad følgende i en e-post: «Vi kan ikke uttale oss om marknadssituasjonen for ulike ASK-verktøy.»

Hos brukerne av ASK-verktøyene er det uro for hva som kan skje videre.

Tap av livskvalitet

- Min sønn Georg har brukt kommunikasjonsoppsettet sitt siden han var fire år, nå er han 22. Oppsettet er spesialtilpasset til ham gjennom programmet Rolltalk Designer. Det er avgjørende for at han skal ha noen form for livskvalitet siden han mangler talespråk, sier hans mor, Bjørg Grødahl.

- Men det er ikke bare å gi ham noe annet.

Dette er ASK

ASK står for «alternativ og supplerende kommunikasjon» og er et sett av hjelpemidler og kommunikasjonsformer for personer som helt eller delvis mangler tale.

To former:

Alternativ kommunikasjon:

Når en har behov for kommunikasjonsformer som helt erstatter talen.

Supplerende kommunikasjon:

Når en har behov for kommunikasjonsformer som kan støtte eksisterende (utydelig eller svak) tale.

Enkelte mennesker får aldri talespråk. Andre kan utvikle talespråk ved hjelp av ASK.

Noen personer forstår alt som sies av andre, men mangler selve talen. Andre mangler både talespråk og har en forsinket eller avvikende språkforståelse. Det finnes også personer som har liten eller ingen forståelse for hva som blir sagt av andre. Alle disse vil ha behov for ASK, men behovet vil være forskjellig ut fra den enkeltes problemstilling.

ISAAC Norge er en organisasjon som arbeider for alle som bruker, er interessert i og arbeider med ASK.

Kilde: Kunnskapsbanken / NAV

INGENTING SKJER: Aina Ask, nestleder i NFU Vestland og styremedlem i ISAAC Norge, etterlyser svar fra Kultur- og likestillingsdepartementet om innlemming av symbolspråk i språkloven. (Foto: Privat)

STØTTER KRAVET om lovinnlemming: Tidligere direktør i Språkrådet, Sylfest Lomheim, mener at man ikke må gi seg før ASK er inne i språkloven. (Foto: UiA)

”

Det er helt sikkert at ASK må inn i språkloven.

Sylfest Lomheim, tidligere direktør i Språkrådet

Det blir som at han må lære seg et nytt språk. Det går utover hans livskvalitet og mulighet for å bli hørt.

Og dersom Georg må over på et nytt system får det ikke bare konsekvenser for ham, men også for hans BPA-er.

– Assistentene må lære seg språket så godt at de kan lære Georg det. Vi må derfor lage et helt nytt opplæringsprogram til assistentene. Og så må vi jevnlig evaluere progresjonen deres slik at vi sikrer at de lærer seg det nye språket godt nok. Men fungerer ikke det, vil det få store konsekvenser for ham, forklarer Grødahl.

Det kan blant annet bety at det blir vanskeligere for Georg å uttrykke at han vondt eller for de rundt ham til å følge opp sykdom og helseutfordringer.

– Det kan også føre til økt bruk av tvang. Det har tatt mange år å komme dit vi er i dag og det er svært utfordrende og tidkre-

vende å starte med et nytt system og språk, forteller Grødahl.

Hun beskriver hvordan styringen av sønnens BPA-ordning allerede i dag krever mye av henne i tillegg til hennes daglige jobb.

– Og så kommer dette med bytte av ASK-hjelpemiddel i tillegg. Det blir en helsikes jobb!

Grødahl ser imidlertid at hun i dette arbeidet kan ha en fordel andre foreldre ikke har, fordi hun har gjennomført et høyskolestudium i ASK.

Men selv med hennes ASK-kunnskap blir det en lang vei å gå dersom sønnen må å over på et nytt hjelpemiddel. Først må hun sette seg inn i nye systemer og lære seg dem for å finne ut hvilket som ligger nærmest det Georg har i dag.

– Og deretter må systemet programmeres av oss, noe vi heldigvis har god erfaring med fra dagens system. Og vi er flere som

kan dette, i motsetning til andre foreldre som bare får det nye systemet i fanget. Men det kommer uansett til å bli enormt tidkrevende.

For tiden jobber de på prosjektbasis for å komme i mål med valg av system, men når det er gjort må Grødahl gå inn i pedagogiske diskusjoner om hvordan det nye hjelpemiddelet skal tilpasses det Georg har nå.

– For man kan ikke bare ta fra dem språket deres, de må ha en overgang.

Og her mener hun leverandørene har en jobb å gjøre, de må gjennomføre konsekvensutredninger for å finne ut hva disse endringene vil ha å si for brukerne.

– Dette er noen av de svakeste i samfunnet, og de har nok av utfordringer som det er. Det er nærmest hjerteskjærende.

Samfunn for alle har vært i kontakt med en av de viktige systemleverandøren, Abilia, men de har ikke svart. ■

Vil endre fokus på barn født med avvik

For Bjørn Einar og Martine Romøren ble det et brutalt møte med det offentlige helsevesenet da det viste seg at barnet de ventet hadde Downs. Indirekte ble de oppfordret til å ta abort. Denne holdningen ønsker de å endre, og for det arbeidet fikk de Livsvernprisen 2025.

TEKST OG FOTO: Alexander Berg jr.

De fleste kjenner skihopperen Bjørn Einar Romøren, med blant annet to VM-gull i skiflyvning, men ikke så mange kjenner til den innsatsen han og hans kone Martine har gjort for å skape større åpenhet og bygge ned fordommer omkring det å få barn med utviklingshemninger. For dette arbeidet fikk de, sammen med ekteparet Jorunn og Stefan Heggelund, Livsvernprisen for 2025. Prisen deles ut av organisasjonen Menneskeverd, og på deres hjemmesider står det blant annet følgende om årets prismottagere: «Livsvernprisen 2025 går til Jorunn og Stefan Heggelund, og Martine og Bjørn Einar Romøren, for deres åpenhet om møtet med helsevesenet da de ventet barn med Downs syndrom.»

For Bjørn Einar og Martine kom prisen overraskende. – Vi ble stolte og rørt over å få prisen, og vi opplever at engasjementet vårt treffer mange. Vi har vært aktive i sosiale medier for å spre gleden ved å ha barn med utfordringer, men samtidig har vi kastet ut noen brannfakler om ting vi ikke synes er ok, forteller Bjørn Einar (Martine var ute på jobb og kom inn i samtalen på et senere tidspunkt).

Han legger til at de kan møte folk på butikken som hyller dem for hvordan de har taklet det.

Den viktige åpenheten

Bjørn Einar og Martine var fra starten av klare på at de ønsket å være åpne om at de skulle få et barn med Downs. Åpenhet var noe Bjørn Einar hadde erfart verdien av gjennom kreftbehandlingen han gjennomgikk for noen år siden.

– Gjennom behandlingen fikk jeg gode erfaringer med å være åpen. Det har ikke vært vanlig for menn å være åpne, og da har det en effekt dersom man blir mer åpen.

Han tror imidlertid ikke at det blir endring over natten, men er likevel klar på at dess mer det snakkes om Downs og tilsvarende diagnoser jo større er sannsynligheten for endring.

En brutal beskjed

Fordi Martine var over 35 år da de skulle ha sitt tredje barn, ble de tilbudt en såkalt NIPT-test. Ved hjelp av en blodprøve kan det avdekkes sannsynlighet for kromosomavvik hos fosteret. Det var denne testen de ventet svar på da Martine en kveld fikk en telefon. Den var alt annet enn hyggelig. Den var brutal. I en video på Instagram forteller Martine hvordan det var å få denne beskjeden, og at hun opplevde at personen i den andre enden ikke hadde noen medfølelse, og at vedkommende indirekte anbefalte dem å ta abort.

ÅPENHETSFOR-

KJEMPERNE: Martine og Bjørn Einar Romøren fikk årets Livsvernpris sammen med Jorunn og Stefan Heggelund, for åpenheten om møtet med helsevesenet da de ventet barn med Downs syndrom.

Dette er Livsvernprisen

Prisen deles årlig ut av organisasjonen Menneskeverd, til personer, institusjoner eller organisasjoner som har bidratt til å verne om menneskeverdet og å skape håp og livsmot hos mennesker i sårbare faser knyttet til begynnelsen eller slutten av livet. Prisen kan også tildeles personer, institusjoner eller organisasjoner som arbeider for menneskeverdet til funksjonshemmede eller på andre måter har skapt forandring i enkeltmenneskers liv. Prisen har vært delt ut årlig siden 1997, med unntak av årene 1999 og 2003.

Prisen for 2025 ble delt mellom Jorunn og Stefan Heggelund og Martine og Bjørn Einar Romøren for deres innsats for å bygge ned fordommer og spre kunnskap om hva det innebærer å ha et barn med Downs syndrom.

Martine Remsøy Romøren

38 år, driver interiørselskapet Lively sammen med Elise Moe. Sammen med ektemannen Bjørn Einar Romøren har hun barna Pippi, Fiona og Fred.

Bjørn Einar Romøren

44 år, tidligere skihopper med flere medaljer fra VM og OL, og kjent for sin verdensrekord i skiflyvning på 239 meter.

Jobber i dag i teknologiselskapet Appoteket, som utvikler programvare for apotekbransjen med fokus på at kundene skal få en lettere og sikrere hverdag hva gjelder egen og barnas helse samt tilgang til viktige medisiner.

ET VELDIG ØNSKET BARN. På hver eneste av kontrollene langt inn i svangerskapet fikk de spørsmålet om de var helt sikre på at de ville beholde Pippi. Men det var det ingen tvil hos Martine og Bjørn Einar. (Foto: Privat)

«Håper da for guds skyld at dette ikke er en landsdekkende måte å få overlevert et slikt budskap på. Med en uverdig telefonsamtale fra en som åpenbart ikke har noen form for empati for menneskeverd. Da er det i tilfellet ikke vanskelig å forstå hvorfor statistikken er så brutal», skriver Bjørn Einar på sin Instagram-konto.

Ifølge Folkehelseinstituttets statistikk «Fødte og aborterte per år», har det siden 2019 vært en nedgang i antall levendefødte med Downs, fra en andel på 0,1 prosent av antall fødte i 2019 til 0,07 prosent i 2023. Samtidig har antall nemndsbehandlede aborter med Downs som årsak steget fra 0,13 prosent av antall fødte til 0,2 prosent. I tillegg er det ikke lenger noen dødfødte med Downs.

Kveldsmåltidet som endret alt

Bjørn Einar forteller at han gikk rett i kjelleren da han fikk beskjeden om at de ventet et barn med Downs. Det var mange tanker som surret rundt i hode hans. Og mye fordi han ikke hadde noen kunnskap om syndromet, ei heller hvordan det er å leve med et barn med Downs syndrom.

– Dersom jeg hadde visst mer om syndromet da vi fikk beskjeden, ville jeg nok taklet det på en annen måte, forklarer han.

Det som imidlertid feide all tvil til side, var et kveldsmåltid hos et ektepar med et barn med Downs.

– Det endret alt.

Mer helhetlig informasjon og dialog

Bjørn Einar og Martine erfarer at det er mye bra med det norske helsevesenet, men at det mangler et helhetsspektiv.

– Vi opplever at det gjennomgående er fokus på hva som kan gå galt. For vår del var det ingen tvil om at Pippi (oppkalt etter Pippi Langstrømpe) var et ønsket barn, men da vi ble møtt med det ensidig negative ble jeg redd, sier Bjørn Einar. Han forteller at de på hver eneste kontroll langt ut i svangerskapet ble møtt med spørsmålet om de var helt sikre på at de ville beholde Pippi.

– Dette opplevde vi som et stort press. Romøren mener at beskjeden burde vært kommunisert til dem på en helt annen måte slik at de kunne bearbeide det de fikk vite.

– Ved å åpne for dialog i stedet for ensidig informasjon, tror jeg vil gjøre det lettere å bearbeide en slik beskjed. For eksempel dersom de hadde startet med å spørre oss om hva vi visste om Downs og forklare oss hva syndromet er. Det handler rett og slett om måten beskjeden blir fremlagt på.

Fokus på mennesket ikke syndromet

Fordi de var så sikre på at de ville beholde Pippi, kunne de reise til Rikshospitalet med den tilfredsheten det var å vite at de skulle føde et barn med Downs.

– Da kunne vi fokusere på henne som nyfødt, og ikke at hun hadde et syndrom, beskriver Bjørn Einar.

– Det var meningen at Pippi skulle til oss, legger Martine til og utdyper videre:

– Det å få Pippi har åpnet opp øynene til andre horisonter. Livet med henne er rikt. Vi lærer oss å sette pris på ting vi ikke har satt pris på før. Jeg føler meg oppriktig heldig som har fått henne. Frykten vår var at livet skulle bli annerledes, men det er ikke tilfellet i det hele tatt. Vi lever akkurat som før, kanskje med noen tilpasninger. Og våre to andre barn elsker Pippi, de har ingen fordommer.

Frykter sorteringssamfunnet

I utlandet ser man en økning i abortering av skadede fostre, og Martine vil ikke bli overrasket dersom vi kommer til å se den samme utviklingen i Norge også.

– Downs er det første kapittelet i en bok som skrives om sorteringssamfunnet. Vi er som samfunn med på å utrydde en menneskegruppe, sier hun, og Bjørn Einar legger til:

– Der har vi alle et ansvar for at det ikke skjer, derfor er det viktig å vise normaliteten i det å leve med et barn med Downs-syndrom. Og det er bra at det finnes organisasjoner som tar kampen slik at man ikke blir stående alene.

Et berikende liv

Etter den brutale telefonsamtalen og møtet med dyster og ensidig informasjon, har erfaringene fått et annet fortegn.

– Det har vært ingen ting å si på oppfølgingen, men hvorfor kunne de ikke vært gode på det andre også, spør Bjørn Einar.

Han forteller at det har vært helt fantastisk hvordan Pippi blir ivaretatt både i barnehagen og på kontroller.

Martine er opptatt av å formidle at livet med et barn med Downs blir bedre enn man frykter.

– Det viktigste budskapet er at ting blir bra og bedre enn man trodde. Legg bort frykten og la det stå til. Barnet gir mye kjærlighet. Livet blir ikke tungt. Det blir en berikelse!

– Det er hva som kommer fremover som er viktig, men vi grubler ikke på hvordan det vil bli for Pippi på skolen. Vi leter ikke etter utfordringer, avslutter Bjørn Einar. ■

Hove - det blir lættis!

TEKST: Nathalie Seldal Barkved

FOTO: Eivor Gitlesen

Uke 30 ble det, tradisjonen tro, arrangert sommerleir på Hove leirsenter. Sørlandet viste seg fra sin aller beste side med strålende vær hele uka. Hele 102 deltakere, 33 ledsagere og 31 ledere og hjelpere deltok på årets leir. Leiren startet med Bli-kjent-leker, og da var det sirkusaktiviteter som sto på programmet. Deltakerne fikk blant annet stå på spikermatte, glasskår, blåse enorme såpebobler og spinne tallerkener. De ble også servert både popcorn og sukkerspinn.

Videre i uken deltok deltakerne på ulike kurs. I år kunne de velge mellom sang og musikk, fotball, hageleker, dans, friluftsliv, kunst, matlaging og stortingsvalg.

Mandag kveld koste vi oss med vafler og konsert med musikkgruppa. Tirsdag var det utflukt til Arendal. Onsdag kveld var det grilling og kos på stranda, og konsert med musikkgruppa. På torsdagen dro vi til Den lille dyrehagen, og på ettermiddagen var det duket for fotballkamp mellom deltakerne og lederne på leiren. Deltakerne knuste lederne, og vant soleklart! Fredag var det tid for avslutningsdiskotek. Alle hadde kledd seg opp i glitter og glam.

Vi i leirstyret ønsker å takke alle deltakere, ledsagere, ledere og hjelpere for en *magisk* uke på leir. Vi gleder oss allerede til å treffe både «gamle» og nye deltakere på leir neste år! Årets slagord for leiren var «Det blir lættis!», og det kan vi alle skrive under på at det var.

Leir på Halsnøy

TEKST OG FOTO: Geir Tore Søreide

Leiren en var i år fullteikna med i alt 72 deltakakar; 30 ledsagarar og 10 frivillige. Frå programmet kan me nemna tur til vakre Bondhusvatnet og til Engesund visningssenter i Fitjar.

Det vart også arrangert kurs i «Sex og grensesetjing» ved kursleiar Linda Myklebust.

Ellers hadde me utekonsert med Tom Wagtskjold – ein dyktig trubadur frå Fitjar. Dessutan hadde me bingo med flotte premier, karaoke, filmkveld og diskotek.

Tradisjonen tru arrangerte me også eit fantastisk velværekurs med m.a. sminke og fotbad. Avslutningvis hadde me den tradisjonelle fotballkampen mellom ledsagarar og deltakakar. Stort engasjement her og upåklageleg stemning!

NFUS leir i nord

TEKST OG FOTO: Gunn Strand Hutchinson

Fylkeslagene i NFU Nordland, Troms og Finnmark samarbeider om å arrangere organisasjonsleir i Nord. I år sto NFU Troms som ansvarlig.

Leiren var på Haraldvollen leirskole i uke 27. Vi hadde 25 påmeldte deltakere og 26 ledsagere. Det var første dagen valgfrie aktiviteter som boccia, bueskyting og kubb. Mange deltok på alle.

To dager samarbeidet vi med Ishavskysten Friluftsråd og Midt Troms friluftsråd om mange spennende friluftslivsaktiviteter. Vi grillet, hadde orienteringsløp, mange gruppeoppgaver, oppsetting av telt med mer. Vi hadde også kano-tur for de som ønsket det.

Siste dagen var vi i Polar Park og fikk se både bjørner og bjørnunger, moskus, ulv, geiter og andre spennende dyr på nært hold. Leiren ble avslutta med festmiddag og dans.

Neste år er det Finnmark fylkeslag i samarbeid med de to andre fylkeslagene i Nord som har ansvar for leiren. Den blir på Haraldvollen fra 28.juni til 3.juli. Nærmere opplysninger kommer seinere. Det gjør også invitasjon og påmeldingsskjema.

Selbu - Æ vil ut!

TEKST OG FOTO: Per Jensen

NFUs sommerleir i Selbu ble avviklet 4. - 9. august ved Peder Morset Folkehøgskole. 42 hyggelige og forventningsfulle deltakere, 21 ledsagere og 11 frivillige medhjelpere inntok den flotte folkehøgskolen. Her fikk alle eget rom med eget bad. Frokost, lunsj og middag ble servert i skolens matsal av skolens kokk og kjøkkenpersonale. Temaet for årets leir i Selbu var «Æ vil ut!». Det betydde en god del uteaktiviteter.

Mandag startet med Bli kjent-aktiviteter ute, med påfølgende orienteringsløp i nærområdet. Om kvelden var det selvsagt disko i «Bomba». I tillegg møttes ei mindre gruppe og skrev en leirsang som ble sunget på morgensamlingene resten av uka.

Utover i uka ble gapahuken oppe skogsområdet bak skolen brukt. Her ble det det ny kunnskap om trær og fugler, båltenning og popping av popkorn. Ballspill i ballbingen var også populært. Selbu har en hytte med overnattingsmulighet ved foten av Vennafjellet. Hit dro en gjeng for overnatting torsdag kveld, og fredag morgen kom alle og gikk opp til toppen av fjellet. Til og med to deltakere som var avhengig av rullestol kom opp!

Av inneaktiviteter ble svømmedisco svært populært. Mange valgte også å slappe av med yoga, fotmassasje og forming.

Hvert år har teatergruppen Giraffen fra Trondheim tatt turen til sommerleiren. I år ble det torsdag fremført to morsomme teaterstykker hvor nesten alle deltakerne på leiren var skuespillere på scenen. Utflukten fra Peder Morset var tur til Radiomuseet.

Mange ønsket at leiren skulle vart lenger!

Tur til Dyreparken

AV: Signe Dahl, nestleder NFU Drammen og Lier

1.-3. august i år var hele 92 personer fra NFU Drammen og Lier på tur til Dyreparken i Kristiansand. Vi bodde i Abra Havn og storkoste oss med alle de flotte aktivitetene og opplevelsene som dyreparken har å by på. Høydepunktene var Hakkebakketoget og Sabeltannshowet. Etter en supervarm og fin sommer, trakk vi vinnerloddet og fikk en skikkelig rotbløyte under showet...

Tusen takk til BUFDIR for støtte - det betyr utrolig mye for oss!

Galeas Gurine

AV: Hilde Lande Eikeland, leder NFU Kvinnherad

Vi vil gjerne dele bilder fra den kjekke turen vi har hatt med den flotte seilbåten Galeas Gurine her i Rosendal og omegn.

Gurine ble bygd i Rosendal i 1875. I 2011 kom hun tilbake til «heimbygda» for å bli restaurert. Hun ble sjøsett og døpt i 2019, og etter 10 år og 50 000 dugnadstimer er den nå i bruk til korte og lengre turer.

Vi var vel 20 medlemmer som var på tur denne ettermiddagen. Vi var så heldige med været og koste oss skikkelig alle sammen.

PÅ TUR: Trude Skogtun og Svein Jarle Legland med ledsager i midten.

ALLE MEDLEMMENE og ledsagere som var med på turen denne dagen.

LOKALLAGSLEDER
Hilde Lande Eikeland.

Tur til Spania

AV: Sigrid Sandbu, leder i NFU Sør Varanger lokallag

Enhet for mestring og habilitering (EMH) i Sør-Varanger kommune arrangerte i juni ferietur til Solgården i Spania for personer med utviklingshemning. Med på turen var 12 deltakere, tre av dem har en-til-en bemanning, og 8 ansatte.

Solgården arrangerer flere typer tilrettelagte turer, blant annet turer for utviklingshemmede. Deltakerne betalte reise og opphold for seg og ledsager, mens EMH tok jobben med å organisere det hele. Oppholdet på Solgården varte fra 10. til 24. juni. Inkludert i pakken var charterfly mellom Gardermoen og Alicante, overnatting, og alle måltider. Siden vi bor i Finnmark måtte vi reise til Gardermoen dagen før for å nå charterflyet, og kom tilbake for seint til å kunne nå flyet hjem til Kirkenes. Det ble derfor to ekstra overnattinger på hotell på Gardermoen.

For pakketurer har Solgården et eget fond man kan søke for å få ledsagerstøtte. Alle deltakerne som var med fikk støtte på kr 6 000 hver. I tillegg kunne hver av dem søke Sør-Varanger kommune om kr 5 000 til ledsagerutgifter, og Lions Kirkenes støttet overnattingen på Gardermoen med kr 20.000.

Alle var veldig fornøyde med turen og oppholdet, både deltakere og ansatte. Det var et flott anlegg å bo på, med både innendørs- og utendørs basseng, i tillegg til en stor strand. Det var rikelig med aktiviteter og underholdning hver dag, i tillegg til at det ble arrangert forskjellige utflukter. Disse utflyktene måtte man betale ekstra for.

NFU Sør-Varanger lokallag vil rette en stor takk til ansatte i Enhet for Mestring og Habilitering; både til dem som hadde arbeidet med å planlegge, bestille, og søke økonomisk støtte, og til dem som reiste med, som var villige til å være på jobb to sammenhengende uker.

Sommerfest på Rislåvollen

AV: Gunvor K. Rislå, styremedlem NFU Birkenes og Lillesand

Tirsdag 19. august arrangerte Birkenes og Lillesand lokallag sin årlige sommerfest. Denne gangen var det ny rekord. Mellom femti og seksti møtte opp til en veldig trivelig ettermiddag. Det kom også noen fra nabokommunen Froland.

Vi ble godt mottatt av Sigrun Frøysnes Flaa. Alle hadde med seg sin egen grillmat. Senere ble det servert kaffe og kake. Knut Jore fra Setesdalen som bor i Lillesand, underholdt med sang og spill. Han skapte stor stemning og fikk mange med på allsang. Mange fikk også lyst til å danse. Ekstra gøy var det at flere av publikum fikk anledning til å synge en av sine favorittlåter i mikrofon.

Sigrun kjørte firhjuling med tilhenger, og mange fikk seg en kjøretur rundt på jordene med hyl og hvin av spenning og glede.

Utlodning er alltid populært. I år gikk hovedgevinsten til en fra Froland.

Helt til slutt fikk Britt Pigao en stor takk og blomster for alt arbeide hun gjør som en god og dyktig leder av vårt lokallag.

Det var en svært vellykket samling på en flott dag.

Tvangsflyttingssak til domstolene

I fjor høst ble Trond Posaasen i Stange kommune varslet om at han sies opp fra leiligheten sin, hvor han har bodd de siste 30 årene, og skal tvangs-flyttes til et større, samlokalisert bo-felleskap. Saken har blitt omtalt både i TV2 og her i Samfunn for Alle. Saken har nå vært oppe i Husleietvistutvalget, hvor Stange kommune fikk medhold i oppsigelsen.

NFU har hjulpet Trond og hans pårørende med å legge frem saken for Advokatforeningens pro bono-ordning. Advokatforeningen var enige i at dette

er en prinsippsak, og saken ble tatt inn i ordningen. Trond får nå gratis hjelp fra advokatfirmaet Wiersholm til å prøve saken for retten. Saken ble stevnet for Hedmarken og Østerdal tingrett 21. august. Utfallet av denne saken kan få stor betydning for andre saker om tvangsflytting i fremtiden.

Obs: Det er kun organisasjoner som driver med rettshjelp som kan legge frem saker for Advokatforeningens pro bono-ordning. Enkeltpersoner kan ikke på egenhånd kontakte foreningen for å legge frem sine saker.

Rettelse i Samfunn for alle nr. 3

Det ble dessverre en feil i artikkelen om korpsfestivalen i Elverum. Det var Torill Vagstad som hadde skrevet teksten og Hallgeir Huse hadde tatt bildene, ikke Niclas Tokerud og Geir Kjelstad.

Gi flere klemmer,
lek og vær forelder.
Vi hjelper med resten.

Som din BPA-leverandør tilbyr vi deg enkle digitale verktøy, all informasjon samlet i Humana-appen, dyktige og erfarne rådgivere og oppstartsgaranti for at du skal komme raskt i gang.

Ta kontakt for å få vite mer om hva vi kan tilby deg og din familie.

950 43 000 | www.humananorge.no | bpa@humananorge.no

Humana
omsorg og assistanse

(Foto: Olav Wold)

Rettigheter på dagsorden

Arendalsuka er ikke bare Norges største politiske møteplass, men også en arena der organisasjoner kan påvirke og bygge allianser.

TEKST: Henrik Dahl Jacobsen, **FOTO:** Pia Ribsskog

For NFU betyr det å få nye samarbeidspartnere, sette våre saker på dagsorden og vise at vi er en tydelig stemme for inkludering og likestilling.

– Arendalsuka er stedet der makt og innflytelse samles. Hvis vi ikke er til stede her, risikerer vi at utviklingshemmedes rettigheter blir glemt. Derfor er det så viktig at NFU er en tydelig aktør, sier forbundsleder Tom Tvedt.

Debatter som skapte engasjement

Gjennom uken deltok NFU i debatter, møtte politikere og samarbeidet med andre organisasjoner. I tillegg arrangerte vi, gjennom SAFO, våre egne debatter, der vi utfordret partiene på spørsmål som ofte blir oversett:

- CRPD inn i menneskerettsloven – hva mener partiene?
- Kriger kommune-Norge mot funksjonshemmede?
- Hvorfor er det «innafor» at yngre funksjonshemmede diskrimineres?

Debattene skapte stort engasjement og høy temperatur. Janne Skei, daglig leder i SAFO, sto for planleggingen og er svært fornøyd med gjennomføringen:

– I debattene fikk vi utfordret politikerne til veggs om saker som berører svært mange mennesker. At vi arrangerte egne debatter ga oss muligheten til å stille de spørsmålene som ofte blir glemt, sier Skei.

Medlemsstemme på scenen

Leder av NFUs Erfaringsutvalg, Henriette Hvarnes Hansen, deltok også i flere debatter. Hun utfordret politikerne på hvordan de vil skape et mer likestilt samfunn for alle, og løftet fram frustrasjonen over at politikere ofte tar avgjørelser uten å lytte til de som blir berørt:

– Det hjelper lite med fine festtaler hvis man ikke snakker med de som lever med konsekvensene av politikken, sier Hansen.

Hun utdyper: – Jeg forventer at politikere tar seg tid til å høre stemmene til dem det gjelder, og ikke bare snakke om dem. Jeg ønsker meg politikere som tør å være ærlige, og som stiller oss spørsmål i stedet for å tro at de allerede har alle svarene.

En viktig arena for dialog

I tillegg til debattene var NFU og SAFO til stede med egne stands hele uken. Her fikk vi møte både medlemmer, politikere og folk som ville lære mer om vårt arbeid.

– Standen vår ble en viktig arena for dialog og synlighet. Mange kom bort for å stille spørsmål, dele erfaringer og lære mer om våre saker. Det gir oss verdifulle innspill og viser at vi blir lagt merke til, sier Leann Bell Martinsen, leder i NFU Agder

Også medlemmene satte pris på synligheten: – Det var godt å se NFU så tydelig til stede under Arendalsuka. Det gir oss håp om at våre saker blir tatt på alvor, sa en av de som besøkte standen.

Tar med oss erfaringene videre

Etter en uke med både debatter, møter og gode samtaler, er forbundslederen fornøyd med innsatsen. Flere politikere tok seg tid til å prate videre etter arrangementene og varslet at de vil ta med seg innspillene videre i sitt arbeid.

– Arendalsuka har vist oss at vi blir hørt når vi tar plass. Nå skal vi bruke erfaringene og kontaktene til å styrke arbeidet videre – særlig i oppfølgingen av CRPD og kampen for bedre rettssikkerhet, sier Tvedt.

MANGE MØTTE FREM på debatten om CRPD i menneskerettsloven.

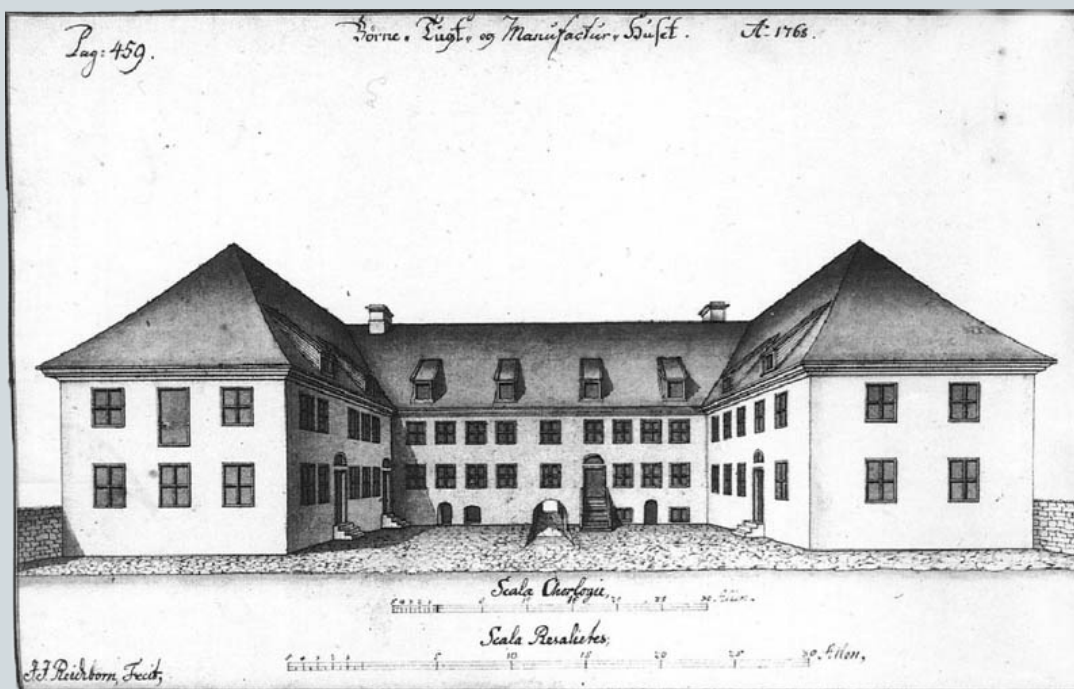
HENRIETTE FRA ERFARINGSUTVALGET begynner å bli en erfaren deltager under Arendalsuka. Også i år deltok hun i flere debatter.

SOM ALLTID STILTE NFU AGDER opp ved NFUs egen stand under Arendalsuka.

Det er mange som ikke kjenner historien til personer med utviklingshemning, og hvilke levekår de har hatt gjennom tidene. Sannsynligvis er det fordi historien så sjelden blir fortalt, og fordi det er en historie mange helst vil glemme.

BØRNE, TUGT, OG MANUFACTUR,
Huset. Anno: 1765. (Tegning av Johan
Joachim Reichborn. Wikipedia)

FAKSIMILE FRA LØRDAGSTILLEGGET i Stavanger
Aftenblad i 1938. (Foto: Dalane Folkemuseum)

Vi må lære av historien

AV: Alette Reinholdt, nestleder i NFU

Skal vi forstå alvoret i det som skjer nå, må vi kjenne historien. For når vi nå ser at rettigheter svekkes, er det viktig ikke å glemme hvordan det var.

En mørk fortid

Før andre verdenskrig og framveksten av institusjonene, ble mange personer med utviklingshemning plassert på arbeidshus, tukthus, eller «dårekister» sammen med andre «avvikere». De kunne også bli sendt fra gård til gård under slavelignende forhold. Noen få hadde egen familie som ivaretok dem hjemme, men det fantes få offentlige velferdstilbud for utviklingshemmede.

Etter krigen og utover 1950-60-tallet vokste institusjonene frem som en del av den generelle utviklingen av velferdsstaten. I realiteten var det lite velferd. Mange ble flyttet fra familien og lokalsamfunnet, ofte til store sentralinstitusjoner. Der levde de isolert fra samfunnet, og hele livet utspant seg innenfor samme område. Livet ble styrt av institusjonenes strenge, kollektivistiske og totalitære rammer. Individet hadde liten betydning. Det finnes mange skrekkehistorier fra institusjonslivet hvor det ble avdekket utstrakt bruk av tvang og mishandling.

Institusjonsskepsisen vokste utover 1970- og 80-tallet. I 1985 fastslo en offentlig utredning (NOU 1985:34) at levekårene for personer med utviklingshemning i institusjonene var uakseptable.

Utredningen dannet grunnlaget for Stortingets vedtak om å avvikle institusjonene og overføre ansvaret for omsorgen til kommunene. Ansvarsreformen, som ble innført på 1990-tallet, hadde som mål at mennesker med utviklingshemning skulle bo i egne hjem, med individuelt tilpassede tjenester i sitt nærmiljø.

Individuelle tjenester under press

Nå – 30 år etter ansvarsreformen – ser vi en urovekkende utvikling. En ny institusjonstenkning brer om seg i kommunene. Store bofellesskap vokser fram, der gruppetiltak prioriteres fremfor individuell støtte. Stadig flere opplever å bli flyttet mot sin vilje, og mange plasseres langt fra familie og nettverk.

Samtidig ser vi en økende tendens til at vedtak utformes med standardiserte og uklare formuleringer. Det gjør det vanskelig å vite hva slags hjelp man faktisk har krav på – og enda vanskeligere å klage når tjenestene svikter. Når innholdet i vedtaket er vagt, blir det i praksis opp til tjenestestedets ressurser og prioriteringer å avgjøre hva slags støtte som gis. Konsekvensene merkes direkte i hverdagen:

- En ung kvinne måtte slutte med håndball fordi ingen kunne følge henne til trening og turneringer.
- En annen mistet retten til å handle selv, og måtte spise ferdigmat fra kommunens storkjøkken.
- I Bærum ble tolv unge voksne med utviklingshemning sittende inne i seks uker på grunn av vikarstopp – alle faste aktiviteter ble avlyst over natta.

Disse eksemplene handler om svake individuelle rettigheter, og om at kommunene i økende grad står fritt til å gjøre som de vil. Det skaper et postkodelotteri, der verdig hjelp avhenger av lokale prioriteringer og tilfældige ildsjeler – ikke av rettigheter.

Denne utviklingen forsterkes av KS, som i flere år har drevet en aktiv kampanje mot individuelle rettigheter. De peker ofte på «ynge ressurskrevende brukere» som hovedårsaken til at kommunene sliter økonomisk.

Dette støttes av konsultantselskaper som reiser rundt i kommunene og utformer rapporter som nesten alltid konkluderer med at tjenestene er for kostbare. Resultatet er et kappløp mot bunnen – der kommuner bruker hverandres nedskjæringer som referanse for å legitimere stadig dårligere og mer standardiserte tjenester.

Hva gjør vi nå?

Gjentatte ganger på 2000-tallet er det dokumentert i stortingsmeldinger, utredninger, rapporter og tilsyn at mennesker med utviklingshemning blir diskriminert, utsatt for overgrep og fratatt grunnleggende rettigheter på de fleste livsområder¹. Vi er på vei tilbake mot institusjonspregede tjenester, som vi vet vil gjøre rettighetene enda mer utsatt.

Samtidig er det lovfestet at personer med utviklingshemning har rett til nødvendige tjenester for å kunne leve mest mulig som andre. Men dette hjelper lite når kommunene i praksis står fritt til å tolke loven og styre tjenestene som de vil.

Det trengs nye virkemidler for å snu denne utviklingen. Vi trenger et regelverk basert på en menneskerettslig forståelse av funksjonsvariasjoner. Et lovverk der målet er likestilling og samfunnsdeltakelse, ikke behandling og kontroll. Her er CRPD helt sentral. Den slår fast at det ikke er individet som skal tilpasses – det er samfunnet som må fjerne barrierene. Derfor er det så viktig at Stortinget nå sier ja til å ta inn CRPD i menneskerettsloven.

Da kan vi sikre at personer med utviklingshemning får reelle rettigheter – uavhengig av kommunegrenser og budsjett.

¹ Meld. Stort. 45 (2012-2013) Frihet og Likeverd, NOU 2016:17 «På lik linje», Helsetilsynet 2017, «Det gjelder livet»

Det gode liv

«Det gode liv på arbeid og dagtilbud» var navnet på konferansen NFU Møre og Romsdal arrangerte på Scandic Parken hotell fredag 5. september. Fylkeslaget var veldig tilfreds med at over 70 personer hadde meldt seg på. Konferansen satte søkelys på utfordringer og muligheter, og viste gode eksempler som vi håper ble tatt med til inspirasjon for andre.

TEKST: Svein Rune Johannessen

FOTO: Svein Rune Johannessen og Malin Eide

SYNNØVE STRØMSHEIM fra Sula Vekst fortalte historien bak Årets Vekstbedrift 2024.

Utviklingen på dette feltet har vært alarmerende dårlig. I 1994 var det kun fem prosent som ikke var registrert med noen form for sysselsetting, inkludert dagsenter. I 2010 var det 11,7 prosent som var uten ordning / tiltak, og i dag er 53 prosent av personer med utviklingshemning ikke registrert med sysselsetting, verken gjennom arbeidsrettede tiltak eller dagtilbud.

Først var det innlegg fra fylkesleder Svein Rune Johannessen og forbundsleder Tom Tvedt om dagens utfordringsbilde, hva de politiske partiene mener og hva vi som organisasjon mener må til for å øke antall arbeidsplasser og få kommunen til å ta ansvar for flere og bedre dagtilbud.

NAVs rolle og ansvar på feltet var neste programpost. Arbeidsevnevurdering, oppfølging av den enkelte og tiltaksleverandører ble gjennomgått. Likeså Varig Tilrettelagt arbeid (VTA), Varig Tilrettelagt arbeid i Ordinær Virksomhet (VTO) og samarbeid med andre var noe av det NAV satte søkelys på og informerte oss om.

Ålesund kommune, ved prosjektleder Cecilie Borgen-Bøe og virksomhetsleder for arbeid og aktivitet Stine Løvold, rettet fokus mot «Hvordan skaper vi muligheter?» Eksempler fra hvordan arbeid og aktivitet er organisert og hvilke tiltak de har ble det informert om.

Kommunen hadde kjempesuksess i samarbeid med NFU og andre ved at de i fjor arrangerte en livsmesse, hvor blant annet arbeid hadde en sentral plass. Livsmessa bør være til inspirasjon for andre kommuner. Det blir gitt gode eksempler på hvordan man arbeider, og hvem man samarbeider med og hvorfor.

«Sula vekst - Fra utenforskap til arbeidsglede» var overskriften på Synnøve Strømsheims foredrag. Historien bak Årets Vekstbedrift 2024, viser hvordan samarbeid, godt lederskap og systematisk arbeid gir godt resultat. Bedriften har vist bemerkelsesverdige gode resultater på flere felt. Synnøve tok oss med inn i en virksomhet

som har gjort det å bygge mennesker til sin største styrke. Med verdiene stolt, inkluderende og ansvarlig som kompass er det skapt en arbeidsplass der alle får mulighet til å bidra, vokse og kjenne på mestring.

HELT MED var dagens siste foredrag - Stiftelsen HELT MED bidrar til mangfold og inkludering ved at det opprettes arbeidsplasser for mennesker med utviklingshemning, utviklingsforstyrrelser og lærevansker. Videre bidrar HELT MED til at målgruppen blir rekruttert inn i disse jobbene og får tilstrekkelig oppfølging og opplæring, slik at arbeidsforholdene blir mest mulig vellykkede. Jobbspesialistene Marianne Kreutz og Jonas Sevaldrud informerte om stiftelsen, hva de bidrar med i Møre og Romsdal i dag og muligheter framover, dersom aktuelle samarbeidspartnere bidrar.

Til slutt oppsummerte fylkesleder Svein Rune Johannessen og han meldte at dette arrangementet har gitt inspirasjon til oppfølging gjennom en ny konferanse, som fylkeslaget tar sikte på å arrangere neste år.

JONAS SEVALDRUD OG MARIANNE KREUTZ er jobbspesialister i HELT MED.

De håper å kunne skape flere gode arbeidsplasser for mennesker med utviklingshemning, utviklingsforstyrrelser og lærevansker.

GOD STEMNING under og etter arrangementet. Fylkeslaget tar sikte på ny konferanse neste år.

DignaCare

Økt aktivitet og inkludering

DignaCare er en fleksibel sensor som festes enkelt på utsiden av inkontinensprodukter. Sensoren varsler om behovet for skift av inkontinensprodukt via en brukervennlig app.

Bofellesskap i Fredrikstad kommune deler:

«Den store nytten ved bruk av bleiesensor ser vi hos de brukerne som er aktive på dagtid. Ansatte sier at brukerne opplever større frihet til å delta på aktiviteter utenfor bolig. De kan være med på lengre turer og aktiviteter, og de slipper å reise hjem for unødige bleieskift»

Les mer:

www.dignacare.com

Klart for ny sesong av A-laget!

Fra 1. oktober får vi et gjensyn med reporterne i A-laget. Seersuksessen starter opp igjen med ny sesong, og vi skal bli bedre kjent med åtte nye gjester.

AV: NRK / NTB

Fotballspiller Erling Braut Haaland (1. oktober) er første gjest ut. Han åpner seg ikke bare om fotballiv og familie, men også om hårolje, dødsangst, treneren Pep Guardiola, sjekketriks og middag med Spiderman når han møter A-lagets reportere.

Influenser Sofie Steen Isachsen (8. oktober) må takle spørsmål om anger og utenforskap, morsrollen og livet som pensjonist.

Atle Antonsen (15. oktober) må svare for seg når det gjelder alt fra sinnemestring og alkoholforbud til danseskole og temaet myk mann.

Chirag Patel (22. oktober) får spørsmål om alt fra smykker og fastelavnsboller til krokodiller, kjærlighet og krangler med Magdi.

Henriette Steenstrup (29. oktober) forteller om forelskelse, dating og stalking – og hvorfor hun drepte en gullfisk.

Gustav Magnar Witzøe (5. november) Norges rikeste, må svare på spørsmål om alt fra modellposering og kjoler til benkpress, angst og knuste drømmer.

Linn Skåber (romjulen) blir konfrontert med snorking og søppel, kjæreste, jodling og et liv etter døden.

Sistemann ut - Leo Ajkic (romjulen), må svare på alt fra mordere og fengsler til romantikk, støvsugere og liv på andre planeter.

Hils på Signe - vår nye juridiske rådgiver!

AV: Niclas Tokerud

Signe Gjeraker er ansatt som ny juridisk rådgiver i NFU. – Jeg ser frem til å kunne bruke min juridiske kompetanse til å hjelpe andre, sier Signe, som har vært til stede på kontoret fra 1. september.

Signe er utdannet jurist ved Universitetet i Bergen og nederlandske Radboud University. Hun har erfaring fra JURK – juridisk rådgivning for kvinner, Likestillings- og Diskrimineringsnemda, Amnesty Student Bergen.

Hun ser frem til å bli bedre kjent med både NFU og det brede saksfeltet våre jurister jobber med.

– Det er en stor bredde i henvendelsene som kommer inn til NFU, så det er mye å sette seg inn i, men det er et veldig spennende saksfelt, sier NFUs nyansatte juridiske rådgiver.

Styrker juridisk bistand

Generalsekretær Hedvig Ekberg er glad for å ha fått Signe med på laget.

– Signe er engasjert, nysgjerrig og effektiv. Vi er sikre på at hun kommer til å bidra på en utmerket måte, sier Hedvig Ekberg. NFU merker tydelig at det er et stort behov der ute for juridisk rådgivning på vårt område, og har derfor økt kapasiteten med en ekstra jurist.

– NFU har gjennom mange år sett at det er en stor forskjell på å ha rett og å få rett, og en økende pågang fra personer som ønsker bistand fra oss. Derfor øker vi til tre jurister i håp om at vi på en god og effektiv måte kan hjelpe alle de som henvender seg til oss, sier Ekberg.

NFUs jurister gir mer enn 600 juridiske råd i året. Foruten råd og veiledning skriver også våre jurister høringsvar.

Har du juridiske spørsmål?

Ring sentralbordet vårt på tlf: 22 39 60 50 alle hverdager fra kl. 09:00 til 15:30, eller send e-post til post@nfunorge.org.

En meningsfylt hverdag – akkurat som Ola

Ønsker du en meningsfylt hverdag, eller har du en nær deg som fortjener et liv fullt av mening og fellesskap? Husker du Ola fra filmen «Ola – en helt vanlig uvanlig fyr»?

Han bor i Camphill-landsbyen Vidaråsen, og det finnes flere slike bofellesskap rundt om i landet der det er plass til flere.

I Camphill-landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård finner mennesker med utviklingshemming sitt hjem. Det er et sted hvor hver dag byr på samhold, mestring og ekte opplevelser.

Her lever beboerne side om side med medarbeidere i små, varme fellesskap. De får ta del i meningsfullt arbeid som passer deres evner og interesser – om det så er på gården, i gartneriet, på kjøkkenet eller i verkstedet.

Hverdagsaktivitetene gir både mestring og glede, og skaper et miljø der alle bidrar og vokser sammen. Fra feiring av høytider til konserter og utflukter i naturen – landsbylivet har noe for alle!

Kjenner du noen som du tenker ville trives her? Vi inviterer deg til å oppleve landsbylivet på nært hold – kom og se hvordan vi bor, jobber og lever som en stor familie.

Ta kontakt for en uforpliktende omvisning og finn ut om dette kan være det rette hjemmet for ditt familiemedlem – eller kanskje deg selv?

Velkommen til Camphill-landsbyene, der fellesskap og mening møtes!

Kontakt oss på tlf. 73 97 84 60
eller send epost til
sekretariat@camphill.no

www.camphill.no

Erfaringsutvalget i Fredrikstad

TEKST: Henrik Dahl Jacobsen, **FOTO:** Evy Tveter

I Fredrikstad ble det arrangert valgdebatt av NFUs eget Erfaringsutvalg.

John Christian Tveter og Kaare-Anders Fosser utfordret politikere fra ti partier om alt fra CRPD, bolig, husleie, arbeid, dagsenter og transport. Det var høyt engasjement i salen, og mange gode spørsmål og kommentarer. Politikerne ble tydelig utfordret på hva de faktisk vil prioritere, og flere ga løfter om å følge opp.

Debatten viste hvor viktig det er at NFU løfter medlemmenes erfaringer direkte inn i politikken.

JOHN CHRISTIAN OG KAARE-ANDERS var glade for å kunne utfordre politikerne.

Bergen lokallag

AV: Ørjan Hinna, NFU Bergen lokallag

NFU Bergen lokallag inviterte til paneldebatt om FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Rundt 40 personer deltok, og debatten ble ledet av Tom Skauge sammen med Synne Waage fra Erfaringsutvalget og Isabel Aanes fra styret i NFU Bergen.

Temaene var menneskerettigheter, bolig, økonomi, arbeid, utdanning og retten til tilrettelagt informasjon. Politikerne fikk tydelige spørsmål, og flere av svarene var oppmuntrende:

- Alle partiene sa ja til å øke rammene for Husbanken
- Alle støttet å øke tilskuddet til TVBRA. De får i dag rundt 4 millioner, men trenger 12 mill.
- Alle var enige om å øke antall plasser i varig tilrettelagt arbeid (VTA) i årene som kommer

Samtidig er det fortsatt partier som sier nei til å innlemme CRPD i menneskerettsloven. Det innebærer at mennesker med nedsatt funksjonsevne fremdeles ikke har det samme rettsvernet som andre i samfunnet.

Vi skulle gjerne hatt mer tid til spørsmål og diskusjon, men kom likevel innom mange viktige temaer denne kvelden.

NFU Bergen takker for en god debatt – og forventer at partiene nå følger opp. Når statsbudsjettet legges frem, må vi kunne se at løftene blir fulgt av handling. Vi vil fortsette å holde politikerne ansvarlige, slik at mennesker med utviklingshemning får de samme rettighetene og mulighetene som alle andre.

FRA VENSTRE: Mailliss Solheim-Åkerblom (Rødt), Marthe Hammer (SV), Benjamin Jacobsen (Ap), Suzanne Rødseth (MDG), Leif Christian Andersen (Sp), Solfrid Rong (Krf), Charlotte Spurkeland (H), Per Jørgensen (Frp), Aili Kirste Arntzen (Partiet Sentrum).

Oversikt over lag som har hatt valgdebatter:

Fredrikstad

Mandag 18. august, St. Croix-husets lillesal.

Bærum

Tirsdag 19. august, Kunnskapssenteret i Sandvika.

Drammen

Tirsdag 19. august, Scandic Ambassadør i Drammen.

Elverum

Torsdag 21. august, Terningen Arena.

Stavanger

Lørdag 23. august, Sølvberget, møteplassen i Stavanger.

Bodø

Mandag 25. august, Bodø rådhus

Bergen

Tirsdag 2. september, på Litteraturhuset i Bergen.

Disse lokallagene har hatt valgdebatter før sommeren: Oslo, Møre og Romsdal og Trondheim.

Bærum Lokallag

AV: Alette Reinholdt, nestleder i NFU Bærum lokallag

NFU Bærum Lokallag inviterte til politisk paneldebatt tirsdag i Sandvika. Forbundsleder Tom Tvedt og Akershus representant i Erfaringsutvalget Ebba Frantzen ledet debatten.

Innledningsvis hadde Tom og Ebba en samtale om hva som var viktige saker for oss i NFU, og Ebba ga tydelige tilbakemeldinger til politikerne. Politikere fra de fleste partiene deltok, og sentralt i debatten ble selvsagt deres stilling til CRPD, og om den skal inn i menneskerettsloven.

SAFO i Drammen

AV: Eli Steen, Leder i NFU Drammen lokallag

NFU Buskerud og SAFO TVB (Telemark, Vestfold og Buskerud) inviterte til politisk i Drammen. Daglig leder i SAFO, Janne Skei, og Henriette Hvarnes Hansen fra Erfaringsutvalget / NFU Vestfold og Telemark fylkeslag) ledet debatten. Alle partiene var representert, og debattantene måtte svare om partiene deres sier JA eller NEI til inkorporering av CRPD i menneskerettsloven.

Politikerne hadde folkeskikk, og snakket ikke i munnen på hverandre, og alle fikk taletid. NRK Østlandssendingen kom og intervjuet Ingrid Eid Jacobsen, Buskeruds representant i NFU sitt Erfaringsutvalg, og Kathy Lie. Ellers glimret media med sitt fravær.

BPA leverandørene JAG assistanse og Prima Assistanse hadde stand og bidro med noen kroner til å betale for hotelleien.

BREDT POLITISK OPPMØTE med representanter fra SV, Rødt, Sp, Frp, Høyre, Venstre, Ap, KrF og MdG.

Og så var valget over – hva nå?

Hvis partiene holder hva de lovet, skal flertallet være sikret på Stortinget for at CPRD kommer inn i Menneskerettsloven. 98 representanter for og 71 mot, det ble resultatet av Stortingsvalget 2025. Så er da jobben gjort?

AV: Janne Skei,
daglig leder i SAFO

Kan vi hvile på laurbæra? Nei absolutt ikke. For det første må vi fortsette trykket. Vi kan ikke risikere at partiene glemmer hva de har lovet. For det andre har vi fremdeles en haug med saker og utfordringer å ta tak i.

Vi står nå overfor et nytt Storting. Med mange ferske stortingsrepresentanter må vi jobbe ekstra hardt for å kommunisere funksjonshemmedes viktige saker. Det er fremdeles et stykke igjen før vi når visjonen om et fullt ut likestilt samfunn for funksjonshemmede.

Når statsbudsjettet kommer, er det mye vi vil trekke frem overfor det nye Stortinget. Mangelen på universell utforming utgjør fysiske barrierer som utestenger fra offentlige bygg og private hjem. Kommunale økonomiske prioriteringer og manglende forståelse for funksjonshemmedes menneskerettigheter fører til tvangsflytting og manglende mulighet til selv å bestemme hvor vi vil bo, og med hvem vi vil bo.

Funksjonshemmede elever som plasseres i egen undervisning utenfor ordinærskolen / -klassen, lærer oppvoksende generasjoner at funksjonshemmede ikke hører til. Denne holdningen tar de med seg inn i fremtiden når de ender som kollegaer og ledere i fremtidens arbeidsliv. Hvordan skal vi da sikre yrkesaktivitet og et inkluderende arbeidsliv for funksjonshemmede?

Men det er ikke bare på Stortinget og i Regjeringen vi må «gjøre våre hoser grønne». Det er kommune-

Norge som leverer oss vår daglige velferd, og der er det utfordrende for tiden. Organisasjonskonsulentene turnerer Norge rundt, og sammenligner kommunenes kostnadsnivåer i datagenererte regneark. God effektivitet – det vil si gjerrige tjenester, og god produktivitet – det vil si færrest mulig tjenesteytere til flest mulig tjenestemottakere, er mantraet.

Kristiansand kommune betraktes av mange blå-russ som en mønsterkommune i effektivitet. På tross av at de struper mange funksjonshemmedes mulighet til selvstendige liv fordi kommunens vedtak om nødvendig assistanse er på linje med onkel Skrues gjerrighet, troner allikevel Kristiansand som nummer 23 på resultatlisten for kvalitet i Agenda Kaupangs kommuneindeks for 2025. Hvis vi imidlertid leser rapporten litt mer nøye, kommer det frem at indikatorene for kvalitet egentlig ikke er spesielt gode. Konsulentfirmaet uttrykker at vi egentlig vet svært lite om det som Agenda Kaupang kaller «resultatkvalitet» i pleie- og omsorgstjenesten. For å si det med andre ord, det er svært vanskelig å si noe om resultatet for brukeren når det gjelder tjenestene i Pleie- og omsorgstjenesten.

En litt mer konkret og håndfast vurdering av kvalitet i Pleie- og omsorgstjenesten i Kristiansand kommune, fikk vi imidlertid nå nettopp i rapporten fra Agder kommunerevisjon om Brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Revisjonen henviser til kommunens store utfordringer når det gjelder samarbeidet med

”

Mantraet er færrest mulig tjenesteytere til flest mulig tjenestemottakere

BPA-brukerne. Kristiansand har en svært lav andel innbyggere med BPA, en lav andel mottakere av hjemme-tjenester for personer opp til 66 år, et lavt antall timer per BPA-ordning og lavest antall BPA-timer som andel av samlet antall timer omsorgstjenester – i tillegg til et høyt antall klager på BPA-vedtak hos statsforvalteren. Revisjonen oppfatter at Kristiansand ligger nær grensen for lovens minstekrav for forsvarlige omsorgstjenester. Praksisen er sammenlignet med andre storbykommuner, og Kristiansand havner helt på bunnen. Revisjonen ser det som interessant for Kristiansand kommune å høre nærmere med Bergen kommune – en kommune som ut fra et bevisst valg, er rausere på BPA-timer og opptatt av å høre mer på bruker i om hvor lang tid ting tar.

Agder kommunerevisjon påpeker også at Kristiansand kommune ikke har gjennomført brukerundersøkelser på BPA-området etter kommunesammenslåingen i 2020. Revisjonen understreker at dette bør gjøres jevnlig, og som i andre storbykommuner, bør resultatene fra undersøkelsene brukes aktivt i Kristiansand kommunes arbeid med å forbedre tjenestene.

SAFO arbeider for at funksjonshemmedes menneskerettigheter skal bli en realitet i Norge. Utfordringen er at verktøyene som er nødvendige, salderes i blå russens markedsføring av effektivitet og produktivitet. Selvbestemmelse og likestilling for funksjonshemmede er ikke på menyen når kommune-Norge serverer sine kommunale tjenester. KS arbeider for en enda større begrensning av funksjonshemmedes menneskeverd og brukerstemme når lovverket nå vurderes.

Vi har en jobb å gjøre. Som organisasjoner av og for funksjonshemmede, må vi opp på barrikadene og i kamp for våre rettigheter. Vi må synes og si fra, men vi må også bidra med informasjon og gå i dialog. Nasjonalt må vi ha god dialog med vårt nye Storting og vår eksisterende regjering. Lokalt må vi være i dialog og ansvarliggjøre våre lokale folkevalgte. I 2027 er det lokalvalg. Vær beredt.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemminger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG
er som du.

JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

Landsturneringen

Landsturneringen 2025 er over, og det endte med deltakerrekord, mye aktivitet og idrettsglede på høyt nivå.

AV: Tom Tvedt

Vi hadde en utrolig fin helg i Bergen på landets største arrangement for tilrettelagt fotball og håndball for utviklingshemmede, med ca 1500 deltakere, hvorav ca 1200 utøvere i alle aldersklasser.

– Det var så mye liv, latter og idrettsglede overalt – en skikkelig folkefest sier Thea Kanutte Åmelfot og Synne Waage fra Erfaringsutvalget til NFU.

Thea hadde et stort øyeblikk da hun fikk møte selveste kulturministeren. Hun strålte fra øre til øre etterpå og syntes det var stas å få slå av en prat. Synne var like heldig, hun traff Ørjan som jobber i Helt Med. Ørjan er og styremedlem i NFU Bergen.

Men det store høydepunktet var nok da Mikkel Munthe fra Team Pølsa kom på scenen for å holde åpningskonsert.

Vi koste oss masse hele helgen, heiet på lagene, traff nye folk og fikk oppleve noe vi sent kommer til å glemme. Landsturneringen i Bergen ble rett og slett en opplevelse vi tar med oss videre med et stort smil! – Med unntak av at jeg ble skadet i foten min ler Synne.

Det er bare én skygge som henger over oss og det er at det ikke er bestemt om vi får reise til Special Olympics i Chile i 2027 å spille fotball. NFUs Erfaringsutvalg samlet inn 1000 underskrifter i fjor med krav om at og utviklingshemmede skal få spille med flagget på brystet. Disse ble overlevert til Generalsekretær Karl Petter Løken, men dessverre har vi ikke fått noen tilbakemelding.

– Så nå får vi gjøre en ny henvendelse for å ordne opp i denne saken, sier Thea og Synne!

Hver eneste dag står veiledere i iArbeid bedrifter klare til å bistå de som trenger hjelp til å finne sin vei i arbeidslivet. Enten det er på en tilrettelagt arbeidsplass, eller gjennom jobb i en annen bedrift. En av iArbeids hovedoppgaver er derfor å kjempe for at flere får en tilrettelagt arbeidsplass.

INNLANDET

Ny Vekst og Kompetanse AS

Kristian Walbys veg 13, 2212 Kongsvinger

www.ny-as.no

Lipro Kompetanse AS

Smestadveien 27, 2619 Lillehammer

lipro.no

Sølv AS

Postboks 64, 2860 Hov

www.solve.as

NORDLAND

Vestvågøy ASVO AS

Holandsveien 173, 8370 Leknes

www.vvasvo.no

Bopro AS

Klinkerveien 1, 8006 Bodø

www.boproas.no

ROGALAND

Ranso AS

Randabergveien 308, 4070 Randaberg

www.ranso.no

Jæren Industripartner AS

Engelsvollvegen 264,
4353 Klepp Stasjon

www.jias.no

Sandnes Pro-Service AS

Skippergt. 121/123, 4327 Sandnes

www.sanpro.no

Solstein AS

Bleikmyrvegen 45, 4276 Vedavågen

www.solstein.no

Uni-K AS

Kvalmarka 20, 5514 Haugesund

www.uni-k.no

Avanti Ryfylke AS

Jøssangv. 7, 4100 Jørpeland

www.avanti-ryfylke.no

Optimus AS

Øverhagaen 4, 7374 Røros

www.optimus.as

TRØNDELAG

Vidu AS

Meieribakken 4, 7670 Inderøy

www.vidu.no

Sandbukt AS

Sandbuktveien 16, 9050 Storsteinnes

www.sandbuktas.no/

Barduprodukter AS

Industriveien 7, 9360 Bardu

www.bapro.no

TROMS OG FINNMARK

Smiløkka Arena AS

Smiløkka 2, 3173 Vear

www.smilokka.no

Empus AS

Bentsrudveien 5, 3083 Holmestrand

www.empus.no

Drangedal Produkter AS

Rallarveien 5, 3750 Drangedal

www.drangedal-prod.no

VESTFOLD OG TELEMARK

Kvito AS

Dalsvegen 28, 3890 Vinje

kvito.no

OSLO

Fossheim AS

Sven Oftedals vei 1, 0950 Oslo

fossheim-as.no

HORDALAND

Nordnes Verksteder AS

Dalhaugene 2, 5153 Bønes

www.nordnes-verksteder.no

VISSTE DU AT

CRPD inn i menneskerettighetsloven nå?

I august 2025 uttalte regjeringen ved statsminister Jonas Gahr Støre, justis- og beredskapsminister Astri Aas-Hansen og kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery, at lovforslaget om å ta inn CRPD i menneskerettsloven vil bli fremmet før valget.

AV: Tor Omar Heyerdahl
Nyquist, Advokatfirmaet
Lippestad AS

Med dette som bakteppe har spørsmålet om CRPD skal inn i menneskerettighetsloven blitt en viktig del av valgkampen. Vi så senest Senterpartiet snu i spørsmålet og de er nå for å innlemme CRPD inn i menneskerettighetsloven. Vi får inderlig håpe at det blir flertall på Stortinget slik at CPRD nå blir inkorporert i menneskerettighetsloven. Men hva vil dette egentlig bety?

Hva betyr inkorporering?

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) ble vedtatt i 2006. Norge ratifiserte den i 2013. Dette betyr at Norge er folkerettslig forpliktet av konvensjonen. Med det antok også norske myndigheter at norske lover og regler tilfredsstilte konvensjonens krav. Siden 2013 har man gjort en del endringer i regelverk for å imøtekomme kravene i CRPD.

Da Norge ratifiserte CRPD valgte man ikke å inkorporere konvensjonen i det som heter menneskerettsloven. Det som gjør denne loven så spesiell er bestemmelsen i § 3. Her står det at: «Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning». Dette betyr altså at dersom det er motstrid mellom en norsk regel og en regel i en konvensjon som er inkorporert i menneskerettsloven så vil regelen i konvensjonen gå foran.

Enkelt forklart har vi i Norge et lovrangeringssystem hvor Grunnloven er på toppen. Dette er den viktigste loven og den som har høyest rang. Som vi ser av menneskerettighetsloven § 3 får da konvensjonene som er inkorporert der en stilling mellom Grunnloven og vanlige lover. Dette kalles ofte semikonstitusjonelle lover / regler. Er det strid mellom Grunnloven og semi-konstitusjonell lov er det Grunnloven som går foran, og er det strid mellom en semi-konstitusjonell lov og en vanlig lov går førstnevnte foran.

Rettslige implikasjoner

CRPD gir ikke mennesker med nedsatt funksjonsevne nye eller andre menneskerettigheter enn andre. Det CRPD gjør og skal bistå med, er å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal få nyte de samme menneskerettigheter som alle. Samtidig vet vi at det er noen særlige artikler i CRPD som vi mener vil påvirke norske regler og praksis dersom den blir inkorporert.

CRPD artikkel 19 setter en standard om at mennesker med nedsatt funksjonsevne har likeverdig rett til å leve et selvstendig liv og til å delta i samfunnet. Slik vi leser denne artikkelen stiller den sterkere krav til hvilket tjenestenivå kommunen må legge seg på når det gjelder tilrettelegging for tjenester som sikrer at man kan være sosial, delta i aktiviteter, idrettsarrangementer, bursdager og politikken, enn det vi ser i praksis i dag.

”

Vi håper og tror at en inkorporering av CRPD inn i menneskerettsloven vil medføre holdningsendringer.

CRPD artikkel 25 gir også mennesker med nedsatt funksjonsevne viktige rettigheter. Ut fra denne artikkelen har en rett på den høyest mulige oppnåelige helsestandard. Dette gjelder både psykisk og fysisk helse. I dette ligger at man må få nok bistand til å drive med fysisk aktivitet, delta i rehabilitering, overvåking av ernærings situasjon, men også være sosial, komme seg ut av huset og være med familie, eller andre ting som sikrer den psykiske helsen. Vi synes heller ikke at dagens forsvarlighetskrav i helse- og omsorgstjenesten, som ikke gir rett til gode eller optimale tjenester, er i tråd med CRPDs krav om at man skal kunne nå den høyest mulige oppnåelige helsestandard.

Her kunne vi også nevnt artikkel 24 om utdanning og artikkel 26 om habilitering og rehabilitering.

Da regjeringens ekspertutvalg i 2024 leverte sin rapport om hvordan CRPD skulle innlemmes i norsk lov, konkluderte man i hovedsak med at de fleste norske regler er i tråd med CRPD, men at det kan bli aktuelt med noen lovendringer og at man må tolke norske regler noe annerledes for at de skal være i tråd med konvensjonen.

Dersom CRPD blir inkorporert i menneskerettsloven, vil man kunne anføre for domstoler at en norsk regel er i strid med CRPD. Dersom lovendringene ikke kommer på plass fort nok, eller dersom endringene ikke er i tråd med CRPD, vil man altså ved en inkorpo-

tering kunne få medhold i at norske regler ikke tilfredsstiller konvensjonens krav. Det blir spennende å se hvilken rettslig rekkevidde inkorporeringen vil få, og om det vil bli flere rettslige tvister hvor norske domstoler må tolke og anvende CRPD enn tidligere.

Hvilke andre effekter vil det medføre?

Vel så viktig som de rent juridiske virkningene, håper og tror vi at en inkorporering av CRPD inn i menneskerettsloven vil medføre en holdningsendring, både hos folk flest, hos kommunene og i staten. Inkorporering gir en signaleffekt om at rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne er like viktig som andre sentrale menneskerettigheter som kvinner og barns menneskerettigheter.

Det er også viktig å huske på at en inkorporering alene ikke vil være nok for å få endret og bedret de utfordringer mennesker med nedsatt funksjonsevne ofte møter i dagliglivet. De gode verdier som konvensjonen bygger på må også gjennomføres i praksis, og inn i vedtakene og dagliglivet til alle. Sammen med inkorporeringen må det også følge kunnskap, opplæring og midler slik at kommunene og andre blir i stand til å møte de krav som konvensjonen kommer med.

Inkorporeringen er et viktig steg, men vi kan ikke stoppe med det – vi må sammen sørge for at det får reell betydning i praksis.

BUTIKK

Alle kurshefter er gratis!

Om tro og livssyn

Pengene dine

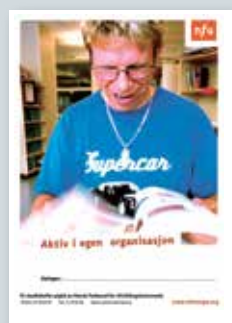
Stortingsvalg

Kommunevalg

NFU - en organisasjon

Aktiv i egen organisasjon

Veilederhefte til «Aktiv i egen organisasjon»

NFUs prinsipp-program

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Ledsagerhefte

Kursbevis kr 10,-

Kursmappe kr 25,-

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Last ned!

Boken «Fokus på overgangen mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlastning på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Vervekort, gratis

Beachflagg:
2 meter, kr 1100,-
3,9 meter, kr 1800,-

NYHET!

- Caps
- Fargeblyanter
- Buttons
- Kjøleskapsmagnet

Caps kr 65,-

Fargeblyanter kr 13,-

Button kr 5,-

Kjøleskapsmagnet kr 8,-

Hettejakke størrelse S, M, L og XXL kr 480,-

Handlenett kr 30,-

T-skjorte størrelse M, XL og 3XXL kr 85,-

Fuel box kr 300,-

Pins kr 10,-

Refleksbånd kr. 25,-

Armbånd kr 10,-

Tallerken i porselen kr 150,-

Penner, per stk. kr 10,-

Ja takk, Jeg bestiller (skriv antall):

- ☐ Kurshefte: Om tro og livssyn
☐ Kurshefte: Pengene dine
☐ Kurshefte: Stortingsvalg
☐ Kurshefte: Kommunevalg
☐ Kurshefte: NFU – en organisasjon
☐ Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
☐ Veilederhefte til studieheftet Aktiv i egen organisasjon
☐ Kurshefte: NFUs prinsipp-program
☐ Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
☐ Kurshefte: Ledsagerhefte
☐ Kursbevis
☐ Kursmappe
☐ Bok: Sjef i eget hus
☐ Bok: Veien fram til egen bolig
☐ Klistremerker
☐ Vervekort
☐ Beachflagg 2 meter
☐ Beachflagg 3,9 meter
☐ T-skjorte M ☐ XL ☐ 3XXL ☐
☐ Hettejakke S ☐ M ☐ L ☐ XXL ☐
☐ Handlenett beige
☐ Caps
☐ Armbånd
☐ Refleksbånd
☐ Pins
☐ Fuel box
☐ Button
☐ Kjøleskapsmagnet
☐ Penn
☐ Fargeblyanter
☐ Tallerken

Navn: _____

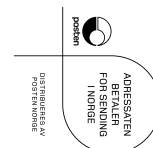
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-post: post@nfunorge.org eller i nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

FYSIKALSKE HJELPEMIDLER FOR BARN, UNGDOM OG VOKSNE

Vi leverer til fysioterapeuter,
klinikker, institusjoner og
privatpersoner
i hele landet!

Nå med
instruksjonsvideoer
på helt ny nettside!

www.bamseprodukter.no

Er du på jakt etter en meningsfull skolehverdag, tilpasset dine behov?

Vi på Ålesund folkehøgskule tilbyr deg som trenger ekstra støtte i hverdagen en unik mulighet i vår **tilrettelagte klasse – Reis bo og fritid**. Vi tilbyr deg som er glad i å reise, flotte turer i både inn- og utland. Du får oppleve spennende turmål, lære hva som er viktig på tur, og lære mer om både deg selv og andre gjennom felles reiseopplevelser.

Vår **tilrettelagte klasse** er skreddersydd for å gi deg en meningsfull og givende skoleopplevelse, med trygge rammer og engasjerte lærere som brenner for å se deg blomstre. Her får du sjansen til å lære, vokse og oppleve – helt på dine egne premisser. For å få et godt utbytte av et år hos oss, er det viktig at du liker å reise, og er glad i å være aktiv og oppleve nye ting.

ÅLESUND
FOLKEHØGSKOLE

Løypevegen 1, 6012 Ålesund • Tlf 70 17 76 00
www.alesundfhs.no • facebook.com/alesundfhs/

*Du er varmt
velkommen som
søker til oss!*

På eigne bein

Nye vener, nye aktiviteter, nye erfaringar. Har du nokon gong laga pizza på bål? Padla i kano, dratt krabbeteiner, eller tova ditt eige sitteunderlag? No får du sjansen til å oppleve alt dette.

På linja Bu og fritid får du: Butrening, arbeidstrening og sosial trening. Eit unikt år som vil bety mykje for deg, og for oss andre som blir kjende med deg. Ein trygg start på livet heimafrå.

Søk plass på friluftslivskulen.no

SKAGEN
fondene

Del av Storebrand

Bli fast giver i NFU

Ved å bli fast giver er du med å sikre at NFU har økonomiske muskler til å ta kampen mot urettferdighet.

Les mer på www.nfunorge.org/blimed

nfu

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Alette Reinholdt
905 36 649
alettereinholdt@online.no

Monika Andersen
469 42 930
mormi1915@gmail.com

Svein Rune Johannessen
955 57 510
svein.rune@mimer.no

Kari Elster Moen
917 51 533
klemoen@gmail.com

Henriette Hvarnes Hansen
412 27 251
henriette199@hotmail.com

Andreas Tymi
938 66 892
andreas.tymi@gmail.com

Nasjonalt

**Norsk Forbund for
Utviklingshemmede**
Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2b, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
Bankgiro: 8200.01.93417
Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo fylkeslag
v/ Mona Olsen
c/o NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo
Tlf. 22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus fylkeslag
v/ Halvard Angaard
Myrvangveien 13
1344 Haslum
Tlf. 901 13 641
halvard@angaard.no

NFU Buskerud fylkeslag
v/ Arne Ole Kristiansen
Haresvingen 15
3320 Vestfossen
Tlf. 907 30 170
ole@htsdynamics.no

NFU Østfold fylkeslag
v/ Kjell Jaren
Ekornveien 17
1823 Knapstad
Tlf. 938 09 393
kjelljaren@gmail.com

NFU Innlandet fylkeslag
v/ Torill Vagstad
Dagfinn Grønsettsveg 38
2414 Elverum
Tlf. 402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

NFU Vestfold og Telemark fylkeslag
v/ Randi Stenerud
Skavliveien 21
3189 Horten
Tlf. 901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Agder fylkeslag
v/ Leann Bel Martinsen
Bakkan 13
4563 Borhaug
Tlf. 472 66 111
leann.b.martinsen@farsund.kommune.no

NFU Rogaland fylkeslag
v/ Odd Kåre Barkved
Ole Th. Barkvedsvei 5
4100 Jørpeland
Tlf. 971 44 345
oddkare.barkved@gmail.com

NFU Vestland fylkeslag
v/ Evy Utne Knutsen
Holsbergstien 40
5918 Frekhaug
Tlf. 481 54 196
evy.utne.knutsen@outlook.com

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
v/ Svein Rune Johannessen
Jomarka 20
6012 Ålesund
Tlf. 955 57510
mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag fylkeslag
v/ Frode Strømman
Njardarvollen 9
7032 Trondheim
Tlf. 901 61 453
frostroe@online.no

NFU Nordland fylkeslag
v/ Lisbeth Selstad Amundsen
Bjerkeliveien 16
8160 Glomfjord
Tlf. 900 47 915
lis-els@hotmail.com,

NFU Troms fylkeslag
v/ Svein Jensen
Holmenveien 107, Solli
9303 Silsand
Tlf. 979 77 868
svein.n.jensen@gmail.com

NFU Finnmark fylkeslag
v/ Frid Tellefsen Svineng
Boks 187
9735 Karasjok
Tlf. 909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Hjertet i TV-aksjonen er bøssebærerne. Det er enkelt og gøy å gå med bøsse på aksjonsdagen 19. oktober. Når vi går fra dør til dør hos hele Norges befolkning og banker på 2,5 millioner dører, legger vi til rette for at alle skal få muligheten til å delta i TV-aksjonen.

- Bli bøssebærer!

Meld deg som bøssebærer på tvaksjonen.no

(Foto: TV-aksjonen)

Lippestad
ADVOKATFIRMA

**Vi brenner for dine
rettigheter – med
faglig dyktighet og
personlig oppfølging**

Advokatfirmaet Lippestad AS
post@advokatlippestad.no
22 94 10 20

